

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 1.150 din 6 decembrie 2004

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA *)

din 3 iunie 2003

**în cauza Pantea împotriva României
(Cererea nr. 33343/96)**

Notă:

*) Hotărârea este reprodusă în facsimil.

În cauza Pantea împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), formată din: dnii: J.-P. Costa, președinte, A.B. Baka, L. Loukaides, C. Bârsan, K. Jungwiert, M. Ugrekhelidze, dna. A. Mularoni, judecători, dna. S. Dolle, grefieră de secție

După ce a deliberat în Camera de Consiliu, la data de 13 mai 2003,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o plângere (nr. 33343/96) îndreptată împotriva României de un cetățean al acestui stat, domnul Alexandru Pantea (în continuare, "reclamantul"), care a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (în continuare, "Comisia") la data de 28 august 1995, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare, "Convenția").

2. Guvernul României (în continuare, "Guvernul") este reprezentat de agentul guvernamental, doamna C.I Tarcea.

3. Reclamantul susține, în special, că luarea măsurii arestării preventive împotriva sa și menținerea sa în stare de arest preventiv au fost contrare dispozițiilor articolului 5 din

Convenție și că în cursul perioadei de arestare a fost supus la tratamente contrare articolului 3 din Convenție.

4. Plângerea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, dată la care a intrat în vigoare Protocolul 11 adițional la Convenție (articolul 5 alineat 2 din Protocolul 11).

5. Plângerea a fost repartizată Secției 1 a Curții (articolul 52 alineat 1 din Regulament), în cadrul acestei secții, camera desemnată a examina cauza (în temeiul articolului 27 alineat 1 din Convenție) a fost constituită conform articolului 26 alineat 1 din Regulament.

6. Prin decizia din 6 martie 2001, camera astfel desemnată a declarat parțial admisibilă plângerea.

7. Reclamantul și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (articolul 59 alineat 1 din Regulament).

8. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (articolul 25 din Regulament). Prezenta plângere a fost repartizată ulterior celei de-a doua secții, astfel reorganizate (articolul 52 alineat 1 din Regulament).

9. La data de 16 aprilie 2002, Curtea a solicitat părților să transmită informații suplimentare.

10. Guvernul a răspuns acestei solicitări prin scrisoarea din data 29 aprilie 2002, iar reclamantul prin scrisoarea din data de 6 mai 2002.

11. Prin scrisoarea din data de 23 mai 2002, Grefa Curții a atras atenția Guvernului că a omis să-i transmită anumite informații și documente și l-a invitat să le comunice în cel mai scurt termen.

12. Guvernul nu a dat curs acestei invitații, ultima scrisoare a acestuia către Curte datând din 29 aprilie 2002.

13. Prin scrisoarea din data de 18 iunie 2002, Grefa a informat Guvernul că, în circumstanțele menționate la paragrafele 9-11, Curtea va proceda la examinarea cauzei în stadiul actual al dosarului.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

14. Reclamantul, născut în 1947, este un fost procuror care exercită actualmente profesia de avocat. El locuiește la Timișoara.

A. Arestarea preventivă a reclamantului și acțiunea penală împotriva acestuia

15. În noaptea de 20/21 aprilie 1994, reclamantul a avut o altercație cu D.N., în cursul căreia cel din urmă a fost grav rănit. După cum rezultă din raportul de expertiză medico-legală

efectuată după incident, D.N. a suferit în noaptea respectivă mai multe fracturi care au necesitat 250 zile de îngrijiri medicale și care, în absența unui tratament medical adecvat, i-ar fi putut pune viața în pericol.

16. Prin rezoluția din data de 7 iunie 1994, procurorul D. din cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Județean Bihor a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului.

17. La 7, 14, 16, 23, 30 iunie și 5 iulie 1994, partea vătămată D.N. și 21 de martori au fost audiați de parchet cu privire la incident.

18. La data de 23 iunie 1994, reclamantul a fost audiat de procurorul D.F. cu privire la altercația cu D.N. În cursul acestui interogatoriu, reclamantul nu a fost asistat de un avocat.

19. Prin ordonanța din 5 iulie 1994, procurorul D. a pus în mișcare acțiunea penală împotriva reclamantului și a dispus arestarea preventivă a acestuia, împotriva reclamantului a fost emis un mandat de arestare pe o durată de 30 de zile, începând de la data la care va fi arestat de către organele de poliție, întemeindu-și măsura luată pe dispozițiile art. 148 lit. c), e) și h) din Codul de procedură penală, procurorul a motivat necesitatea arestării preventive a reclamantului prin faptul că acesta, căutat fiind de organele de poliție, se sustrăgea de la urmărirea penală. S-a consemnat, de asemenea, că lăsarea reclamantului în libertate prezintă pericol pentru ordinea publică.

20. La data de 13 iulie 1994, reclamantul a fost trimis în judecată, prin rechizitoriu procurorului D.F, pentru tentativă la infracțiunea de omor prevăzută de art. 174 alineat 2 din Codul penal. În rechizitoriu era consemnat faptul că împotriva reclamantului a fost luată măsura arestării preventive, întrucât acesta se sustrăsese urmăririi penale. Se preciza că reclamantul a omis să se prezinte la reconstituirea faptelor din noaptea de 20/21 aprilie 1994, precum și la convocarea Parchetului, ce avea ca scop luarea unei noi declarații.

21. La data de 21 iulie 1994, reclamantul a fost arestat, fiind deținut la Penitenciarul Oradea.

22. În fișa medicală completată la sosirea în penitenciar, era consemnat că reclamantul avea o greutate de 99 kg și că suferea de ulcer duodenal, litiază biliară și psihopatie paranoică.

23. La data de 21 iulie 1994, reclamantul, asistat de avocatul ales, a fost condus, în aplicarea art. 152 din Codul de procedură penală, la instanța judecătorească, judecătorul M.V., președinte de secție la Tribunalul Județean Bihor, ascultând reclamantul în camera de consiliu și informându-l cu privire la trimiterea sa în judecată, prin citirea rechizitoriului parchetului. Cu această ocazie, punându-i-se întrebări în legătură cu declarația dată în fața organelor de urmărire penală, reclamantul s-a plâns de faptul că procurorul nu i-a permis să scrie el însuși declarația, sub pretextul că era târziu și nu era timp suficient pentru aceasta. De asemenea, reclamantul s-a plâns că a fost "terorizat" de procuror, care l-a lăsat să aștepte două zile pe culoarul parchetului, amenințându-l că nu-i va consemna declarația și că va dispune arestarea sa. A subliniat că a răspuns fiecărei convocări a parchetului și că nu a încercat să se sustragă urmăririi penale.

Nu rezultă din încheierea de ședință că aspectele privitoare la legalitatea măsurii arestării preventive au fost puse în discuția părților sau că au fost examinate de către instanță.

24. Apărând pentru prima oară în fața completului de doi judecători la data de 5 septembrie 1994, reclamantul, asistat de doi avocați aleși și în prezența procurorului K., a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru care a fost trimis în judecată în tentativă la infracțiunea de vătămare corporală și a pledat pentru achitarea sa, întrucât faptele au fost săvârșite în stare de legitimă apărare.

Din încheierea de ședință nu rezultă că aspectele privind legalitatea măsurii arestării preventive luate împotriva reclamantului au fost puse în discuția părților sau că au fost examinate de către instanță.

25. La 3, 17 octombrie și 14 noiembrie 2004 au fost fixate în cauză noi termene, la care instanța, în același complet ca și la primul termen, în prezența procurorului K.L. și a reclamantului, asistat de avocații aleși, a luat declarațiile a 15 martori.

Din încheierile de ședință nu rezultă că aspectele privitoare la legalitatea arestării au fost examinate de instanță.

26. Prin sentința din 28 noiembrie 1994, instanța de fond a statuat că urmărirea penală este incompletă și a restituit dosarul la parchet, în vederea completării acesteia. Prin aceeași sentință, instanța a dispus prelungirea arestării preventive, apreciind că, dată fiind gravitatea faptelor săvârșite, exista pericolul comiterii de noi infracțiuni.

27. La data de 9 decembrie 1994, reclamantul a declarat apel împotriva acestei sentințe, invocând lipsa de imparțialitate a procurorului D., care, de la începerea urmăririi penale, i-a refuzat exercitarea dreptului fundamental la apărare și a încălcat principiul prezumției de nevinovăție, numindu-l "recidivist", deși nu fusese niciodată condamnat anterior. Reclamantul își exprimă, de asemenea, temerea că, dacă arestarea preventivă va fi prelungită, risca să fie victima unor noi abuzuri din partea procurorului D. și să fie supus la rele tratamente de către deținuți. Invocând nelegalitatea măsurii arestării preventive dispuse împotriva sa, reclamantul solicita punerea sa în libertate și soluționarea, cu prioritate, a apelului, iar pe fond, schimbarea încadrării juridice a faptei din tentativă la omor în tentativă la infracțiunea de vătămare corporală și achitarea sa.

28. La data de 16 februarie 1995, la primul termen în fața Curții de Apel Oradea, la care a participat avocatul din oficiu al reclamantului, reprezentantul Parchetului a solicitat un nou termen, în vederea îndeplinirii procedurii de citare cu reclamantul. Instanța a admis cererea Parchetului și a fixat un nou termen la 6 aprilie 1995.

29. La data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a examinat, din oficiu, și a pus în discuția părților aspectele privitoare la legalitatea actelor de urmărire penală împotriva reclamantului, inclusiv a rechizitoriului, apreciind necesară analizarea acestora în condițiile în care reclamantul nu a beneficiat, la audierea sa de către Parchet, de asistență juridică și nu i s-a făcut prezentarea materialului de urmărire penală la terminarea urmăririi penale. Prin decizia pronunțată în aceeași zi, instanța a admis apelul reclamantului, a desființat sentința pronunțată

de Tribunalul Județean Bihor la data de 28 noiembrie 1994 în ceea privește prelungirea arestării preventive, din următoarele considerente:

– curtea de apel a considerat ilegală arestarea reclamantului la data de 20 iulie 1994. Sub acest aspect, se preciza că reclamantul nu s-a sustras urmăririi penale, el dând curs tuturor convocărilor Parchetului, în realitate, procurorul lăsându-l să aștepte, în zadar, pe culoar;

– curtea de apel a apreciat că menținerea în stare de arest preventiv a reclamantului după data de 19 august 1994 a fost ilegală. Se menționa că împotriva reclamantului fusese emis un mandat de arestare la data de 5 iulie 1994 pentru o durată de 30 de zile începând cu data arestării sale și că el a fost arestat la data de 20 iulie 1994. Instanța preciza că mandatul de arestare era, deci, valabil până la data de 19 august 1994 și că măsura nu a fost prelungită, conform legii;

– curtea de apel a constatat, de asemenea, că dreptul reclamantului la apărare a fost încălcat de către procurorul desemnat să instrumenteze cauza, contrar art. 171 din Codul de procedură penală și că parchetul a omis să prezinte referatul de terminare a urmăririi penale.

În consecință, instanța a dispus punerea în libertate a reclamantului și a anulat toate actele de urmărire penală efectuate în cauză de Parchet, inclusiv rechizitoriul, restituind dosarul acestei din urmă instituții pentru reluarea urmăririi penale.

30. La data de 7 aprilie 1995, reclamantul a fost pus în libertate.

31. La data de 18 aprilie 1995, reclamantul a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Oradea, invocând faptul că nu era necesară reluarea urmăririi penale, întrucât probele existente la dosarul cauzei îi dovedeau, în opinia sa, nevinovăția, și solicitând achitarea sa.

32. La data de 26 noiembrie 1996, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul, reținând că decizia de restituire a cauzei la Parchet în vederea completării urmăririi penale nu este supusă apelului, ci numai recursului.

33. La 25 și 27 februarie 1997, procurorul desemnat să efectueze actele de urmărire penală după reluare a ascultat nouă martori cu privire la circumstanțele incidentului din noaptea de 20/21 aprilie 1994.

34. La data de 11 martie 1997, Parchetul a solicitat internarea reclamantului la Spitalul județean Oradea, secția de psihiatrie, în vederea efectuării unei expertize medico-legale psihiatrice cu scopul elucidării cauzelor incidentului din noaptea de 20/21 aprilie 1994.

35. La data de 24 martie 1997, procurorul desemnat să efectueze urmărirea penală în cauză a ascultat reclamantul și doi martori.

36. La data de 1 aprilie 1997, Laboratorul județean de medicină legală Bihor a redactat raportul de expertiză, consemnând faptul că reclamantul prezenta tulburări de personalitate, dar concluzionând că reclamantul a comis actele de agresiune împotriva lui D.N. cu discernământ.

37. La 1 și 3 aprilie 1997, Parchetul a ascultat trei martori și a procedat la reconstituirea faptelor și la confruntarea părții vătămate și a reclamantului cu un martor.

38. La data de 16 aprilie 1997, reclamantul a fost trimis în judecată, prin rechizitoriu, pentru tentativă la infracțiunea de vătămare corporală gravă, faptă incriminată de articolul 182 alineat 1 din Codul penal. Parchetul a apreciat că reclamantul poate beneficia de circumstanță atenuantă prevăzută de articolul 73 litera b), întrucât a săvârșit fapta sub stăpânirea unei puternice tulburări, determinate de o provocare din partea părții vătămate, care aruncase o cărămidă în direcția sa.

39. La data de 16 iunie 1997, reclamantul a solicitat instanței, Judecătoria Beiuș, acordarea unui nou termen de judecată.

40. Între 1 iulie și 1 septembrie 1997, pe perioada vacanței judecătorești, nu a fost fixat nici un termen în cauză.

41. În 1997, la o dată neprecizată, reclamantul a solicitat Curții Supreme de Justiție strămutarea dosarului la o instanță dintr-un alt județ, în vederea asigurării desfășurării normale a procesului.

42. La 22 septembrie și 17 noiembrie 1997, avocatul reclamantului a informat instanța cu privire la cererea de strămutare aflată pe rolul Curții Supreme de Justiție și a solicitat un nou termen.

43. Prin decizia din 12 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a admis cererea de strămutare a reclamantului și a trimis cauza, spre soluționare, Judecătoriei Craiova.

44. La data de 9 ianuarie 1998, reclamantul a informat Judecătoria Beiuș cu privire la decizia Curții Supreme de Justiție de strămutare a cauzei la o altă instanță. La data de 19 ianuarie 1998, Judecătoria Beiuș s-a conformat deciziei Curții Supreme, transmițând dosarul Judecătoriei Craiova.

45. La primele două termene fixate de Judecătoria Craiova, reclamantul nu s-a prezentat, motiv pentru care instanța a dispus citarea acestuia pentru un nou termen, respectiv 22 aprilie 1998.

46. La data de 22 aprilie 1998, instanța a procedat la ascultarea reclamantului și a soției sale.

47. La termenele din 20 mai, 17 iunie și 9 iulie 1998 reclamantul a fost absent, motiv pentru care instanța a amânat soluționarea cauzei.

48. Între 1 iulie și 1 septembrie 1998, pe perioada vacanței judecătorești, nu a fost fixat nici un termen în cauză.

49. La 10 septembrie și 8 octombrie 1998, instanța a procedat la ascultarea părții vătămate și a trei martori și a dispus ca partea vătămată să fie supusă unei examinări medico-legale. Reclamantul a solicitat ascultarea unui martor prin comisie rogatorie.

50. La data de 5 noiembrie 1998, tribunalul a respins cererea reclamantului și a dispus ca partea vătămată să se prezinte la institutul de medicină legală, în vederea examinării medico-legale.

51. La data de 3 decembrie 1998, instanța a procedat la ascultarea a patru martori.

52. Au fost fixate noi termene de judecată la datele de 10, 24 februarie și 17 martie 1999, termene la care reclamantul a fost absent. Instanța a amânat soluționarea cauzei.

53. La data de 21 aprilie 1999, reclamantul a formulat, în scris, cerere de amânare a judecării cauzei, motivată de internarea sa în spital.

54. La data de 5 mai 1999, instanța a dat cuvântul reclamantului, pentru a pune concluzii pe fond,

55. Prin sentința din 12 mai 1999, instanța a dispus condamnarea reclamantului la o pedeapsă de 262 de zile de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală, prevăzută de articolul 181 alineat 1 din Codul penal.

56. La 18 mai, respectiv 3 iunie 1999, reclamantul și partea vătămată au declarat apel împotriva acestei sentințe.

57. La 22 octombrie și 5 noiembrie 1999 și la 10 ianuarie și 21 februarie 2000, Tribunalul Județean Dolj a dispus, la cererea reclamantului, amânarea judecării apelurilor declarate de părți.

58. La data de 13 decembrie 1999, reclamantul a solicitat instanței administrarea unor noi probe. Instanța a admis cererea formulată.

59. La 19 ianuarie 2000, reclamantul a formulat cerere de recuzare a unuia dintre membrii completului de judecată.

60. La data de 2 februarie 2000, instanța a procedat la ascultarea unui martor, iar la data de 6 martie 2000, a dat cuvântul reclamantului pentru susținerea motivelor de apel invocate.

61. Prin decizia din 13 martie 2000, Tribunalul Județean Dolj a menținut sentința pronunțată de Judecătoria Craiova la data de 12 mai 1999 (paragraf 55 din prezenta hotărâre).

62. La data de 16 martie 2000, reclamantul a declarat recurs împotriva acestei decizii și, în cadrul soluționării cererii de recurs de către Curtea de Apel Craiova, a solicitat amânarea cauzei la termenele din 24 mai și 14 iunie 2000.

63. La data de 28 iunie 2000, reclamantul a prezentat instanței motivele de recurs.

64. La data de 16 august 2000, partea vătămată a solicitat amânarea judecării cauzei.

65. La termenul din data de 6 septembrie 2000, instanța a dat cuvântul reclamantului pentru susținerea motivelor de recurs invocate.

66. Prin decizia din 13 septembrie 2000, Curtea de Apel Craiova a admis recursul declarat de reclamant și a casat sentința pronunțată de Judecătoria Craiova la data de 12 mai 1999 și decizia pronunțată de Tribunalul Județean Dolj la data de 13 martie 2000. Instanța a reținut că, luând în considerare rechizitoriul și probele administrate în cauză, instanțele inferioare au condamnat reclamantul fără a stabili legătura de cauzalitate între faptele acestuia și leziunile suferite de partea vătămată. Instanța a trimis cauza spre rejudecare Judecătoriei Craiova.

67. La data de 18 octombrie 2000, Curtea de Apel Craiova a transmis dosarul Judecătoriei Craiova, instanță către care reclamantul i-a solicitat, la data de 2 noiembrie 2000, amânarea cauzei.

68. La data de 30 noiembrie 2000, instanța a acordat un nou termen, dată fiind absența avocatului ales, asistența juridică a reclamantului nefiind asigurată. **69.** La data de 14 decembrie 2001, reclamantul a formulat o cerere de recuzare a completului de judecată, iar, la 1 și 22 februarie 2001, a solicitat instanței amânarea judecării cauzei și admiterea cererii privind administrarea de noi probe.

70. La 15 martie, 5 aprilie și 26 aprilie 2001, instanța a amânat cauza pentru efectuarea unui nou raport de expertiză medico-legală privind starea de sănătate a părții vătămate și a dispus ca aceasta din urmă să se prezinte, în scopul efectuării examinării, la institutul de medicină legală.

71. La termenul din data de 17 mai 2001, nici reclamantul, nici partea vătămată nu s-au prezentat în instanță.

72. Conform informațiilor de care dispune Curtea, cauza este încă pendinte pe rolul Judecătoriei Craiova. Curtea nu are cunoștință de evoluția procedurii ulterior datei de 17 mai 2001.

B. Relele tratamente la care reclamantul pretinde că a fost supus la Penitenciarul Oradea și la Spitalul penitenciar Jilava

1. Tratamentele incriminate

a) teza reclamantului

73. La data de 27 decembrie 1994, reclamantul, aflat în greva foamei, a fost transferat de către administrația penitenciară, din celula pe care o împărțea până atunci cu un cetățean turc, în celula nr. 39. Gardienii au încercat să-l hrănească forțat, în prezența șefului de celulă, dar reclamantul a refuzat. Acesta a fost apoi transferat de către gardianul P.S. în celula nr. 42, în care șef de celulă era un recidivist, cunoscut în închisoare sub pseudonimul "Raj". Reclamantul susține că a refuzat să intre în această celulă, știind că gardienii foloseau acel deținut în scopul "eliminării deținuților incomozi", dar gardianul P.S. i-a "adormit vigilența", spunându-i că va fi eliberat după ce va face o baie împreună cu deținutul "Raj".

74. În noaptea de 10/11 ianuarie 1995, "Raj" și un coleg de celulă, cunoscut sub numele "Sisi", au fixat sonorul radio-ului la maxim și l-au lovit cu sălbăticie pe reclamant cu două bastoane. Gardianul S.A., deși avertizat de strigătele reclamantului, a refuzat să intervină. Deținuții au continuat să-l lovească pe reclamant, strigând că "vor termina cu el". După numeroase lovituri/ reclamantul a căzut într-o stare de semi-inconștiență. Puțin după evenimente, l-a văzut intrând în celulă pe comandantul adjunct al penitenciarului, V.P., care le-a spus celor doi deținuți să nu-și facă griji, că, indiferent ce se va întâmpla, vina va aparține reclamantului. Apoi, l-a legat pe reclamant cu cătușele de un pat. Reclamantul a rămas în această stare timp de 48 de ore. Urmare a incidentului, reclamantul susține că a suferit o fractură a piramidei nazale, fractura unei coaste, a sternului și a coloanei vertebrale. Susține, de asemenea, că unghia unui deget de la mână și cea a unui deget de la picior i-au fost smulse.

75. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul de neurologie și psihiatrie Oradea, unde a fost examinat de un neuropsihiatru, care a stabilit diagnosticul de schizofrenie paranoidă (paragraful 102 din prezenta hotărâre). Conform afirmațiilor reclamantului, în cursul acestui examen nu a fost capabil să se exprime din cauza puternicelor lovituri a căror victimă fusese în noaptea de 10/11 ianuarie 1995. Reclamantul susține, de asemenea, că medicul a constatat leziunile suferite, dar că nu le-a consemnat în certificat.

76. La data de 13 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul Județean Oradea, unde a fost examinat, succesiv, în cadrul secțiilor de urgență, chirurgie, neurochirurgie, radiologie și ORL, fără să fie însă spitalizat.

77. La 20 și 23 ianuarie 1995, reclamantul a fost transportat, din nou, la Spitalul județean Oradea (secția neuropsihiatrie), dar nu a fost internat, întrucât gardienii penitenciarului care îl însoțeau au refuzat să renunțe la arme pe perioada în care rămâneau în spital pentru a asigura paza deținutului.

78. La data de 24 ianuarie 1995, la propunerea medicului penitenciarului, comandantul unității a dispus transferul reclamantului la secția neuropsihiatrie a Spitalului penitenciar Jilava, situat aproape de București, la mai mult de 500 km se Oradea. Reclamantul susține că transferul a avut ca scop îndepărtarea sa de familie, pentru ca aceasta să nu observe multiplele leziuni provocate de lovituri.

79. Reclamantul a fost transportat la Spitalul penitenciar Jilava într-un vagon. Reclamantul susține că pe durata transportului (trei zile și trei nopți, între 24 și 26 ianuarie 1995), nu a primit îngrijiri medicale, hrană și apă. El susține, de asemenea, că nu a putut sta în poziție șezândă, din cauza numărului foarte mare de deținuți transportați (150-200), cu mult superior numărului de scaune. El susține, de asemenea, că, pe durata transportului, în dubă nu se afla nici un gardian care să asigure supravegherea deținuților.

80. La data de 26 ianuarie 1995, reclamantul a fost internat la Spitalul penitenciar Jilava, la secția de neuropsihiatrie, cu diagnosticul psihopatie paranoidă.

81. Reclamantul susține că pe durata spitalizării a dormit în același pat cu un alt deținut, infectat cu H.I.V. El susține, de asemenea, că nu a fost tratat din punct de vedere

chirurgical și că a fost supus la o adevărată tortură psihologică, spunându-i-se că familia sa a fost ucisă.

82. La data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost transportat la Penitenciarul Oradea în același vagon ca și la venire.

83. La întoarcerea la penitenciar, reclamantul a fost internat în infirmeria unității, cu diagnosticul schizofrenie paranoidă. Acesta susține că de-a lungul mai multor săptămâni în care a fost spitalizat la infirmerie, gardienii nu i-au permis să se plimbe prin curte, ceea ce a avut grave consecințe asupra stării sale de sănătate.

84. La data punerii sale în libertate, reclamantul cântărea 54 kg, în timp ce la momentul arestării, în iulie 1994, cântărea aproape 100 kg (paragraful 22, anterior).

85. Urmare a tratamentelor la care a fost supus în penitenciar, reclamantul a fost spitalizat în repetate rânduri, în 1996 și 1997 și a suferit mai multe intervenții chirurgicale legate de litiaza și ulcerul de care suferea, boli ce s-au agravat în perioada de arestare preventivă. În februarie 1997, acesta a fost examinat de medicii Spitalului Militar Central București, care i-au recomandat să efectueze o tomografie și o intervenție chirurgicală la nivelul ochiului stâng și al piramidei nazale. Reclamantul nu a urmat aceste recomandări, din motive de natură financiară.

86. Reclamantul susține că, din cauza leziunilor suferite în perioada în care a fost arestat preventiv, are dureri puternice de cap și și-a pierdut parțial auzul și vederea.

b) teza Guvernului

87. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost examinat de un neuropsihiatru, care a stabilit că acesta suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament (paragraf 102, de mai jos), în opinia Guvernului, este imposibil ca medicul să fi constatat anumite leziuni și să fi omis să le menționeze în fișa medicală de observație.

88. În aceeași zi, reclamantul a fost transferat în celula nr. 42, pentru a preveni declanșarea unui conflict între acesta și ceilalți deținuți.

89. În noaptea de 12/13 ianuarie 1995 și nu în noaptea 10/11 ianuarie 1995, în jurul orei 1, s-a produs o altercație între reclamant și codeținuți. Reclamantul a fost legat, apoi, cu cătușele de pat pe durata a aproximativ 5 ore, până la 5.30, când a fost condus la infirmerie. În opinia Guvernului, este imposibil să se stabilească cu precizie circumstanțele derulării incidentului în cauză. Din aceste motive, Guvernul nu se poate sprijini decât pe concluziile cuprinse în rezoluția Parchetului din 20 octombrie 1997 (paragraful 137, de mai jos).

90. În dimineața zilei de 13 ianuarie 1995, gardianul D.T. și comandantul adjunct P.V. au raportat comandantului penitenciarului că în noaptea anterioară a avut loc un incident în celula nr. 42. Deținuții "Sisi" și "Raj" au raportat, de asemenea, incidentul.

91. Astfel cum rezultă din procesele-verbale redactate de angajații Penitenciarului Oradea și din raportul comandantului adjunct al penitenciarului, ale căror copii au fost

transmise Curții, în noaptea de 12/13 ianuarie, spre miezul nopții, reclamantul a provocat acte de dezordine în celulă, agresând codeținuții și, din acest motiv, a fost imobilizat, prin legarea sa de pat cu cătușele.

92. La data de 13 ianuarie 1995, reclamantul a fost transportat la Spitalul județean Oradea, unde a fost examinat în cadrul secțiilor de chirurgie, neurochirurgie, radiologie, ortopedie și ORL. Radiografiile relevau faptul că reclamantul suferise o fractură a coastei nr. 7 și o fractură a piramidei nazale, fără deplasare. Guvernul contestă faptul că reclamantul ar suferit fracturi ale cutiei craniene sau ale coloanei vertebrale. Reclamantului i-a fost fixat în aceeași zi un bandaj toracic.

93. La întoarcerea în penitenciar, reclamantul a fost internat la Spitalul penitenciar între 13-23 ianuarie 1998, cu diagnosticul "traumatism facial și tulburări de comportament". Reclamantul a beneficiat în perioada menționată de tratament cu antibiotice, analgezice și sedative.

94. La 20 și 23 ianuarie 1995, reclamantul a fost examinat la Spitalul județean Oradea, în cadrul secției psihiatrie. Medicul care l-a consultat pe reclamant, după ce a apreciat că acesta suferea de "sindrom paranoid", a recomandat spitalizarea sa, pentru o mai precisă diagnosticare.

95. La data de 23 ianuarie 1995, și nu la data de 24 ianuarie, reclamantul a fost transferat la Spitalul penitenciar Jilava, cu diagnosticul "psihopatie paranoidă". Transportul a fost efectuat într-un vagon care aparținea penitenciarului, înainte de a fi transportat, reclamantul a fost examinat de un medic, care a concluzionat că starea sa de sănătate nu prezintă un caracter de urgență medicală și nu necesita acordarea de asistență specială pe durata transportului.

96. Reclamantul a fost internat în Spitalul penitenciar Jilava la data de 26 ianuarie 1999, la secția neuropsihiatrie, cu diagnosticul psihopatie paranoidă.

97. Reclamantul a fost internat în cadrul serviciului de psihiatrie al spitalului timp de 25 de zile. În această perioadă, nu a fost supus la tortură psihologică. Dat fiind faptul că regulamentul spitalului prevede separarea deținuților purtători HIV de ceilalți bolnavi, reclamantul nu ar fi putut dormi în același pat cu o astfel de persoană.

98. La data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost externat cu același diagnostic cu care fusese internat. Medicii au consemnat o ameliorare a stării de sănătate.

99. Pe întreaga durată a spitalizării la infirmeria Penitenciarului Oradea, reclamantul a beneficiat de plimbări zilnice, care aveau loc în două curți amenajate în acest scop, durata fiecărei plimbări fiind cuprinsă între 30 de minute și o oră.

100. Faptele descrise de Guvern la paragrafele 93-99, de mai sus, sunt confirmate de scrisorile din 15 și 17 mai 2001, pe care Direcția Generală a Penitenciarelor le-a adresat agentului guvernamental și ale căror copii au fost transmise Curții.

2. Certificatele medicale

101. La data de 3 august 1992, reclamantul a fost internat într-o clinică psihiatrică din Timișoara, cu diagnosticul "episod de psihoză paranoică". Din fișa medicală de observație completată de medicii clinicii, a cărei copie a fost transmisă Curții de către Guvern, rezultă că internarea s-a făcut la cererea familiei reclamantului, din cauza faptului că acesta era periculos pentru cei din jurul său, că perturba în mod permanent liniștea familiei și a vecinilor. Medicii au consemnat, de asemenea, că reclamantul se considera persecutat și avea tendințe de supraestimare, că era agitat, avea insomnii și un comportament agresiv. Reclamantul a fost externat cu diagnosticul: "episod de psihoză atipică în context reactiv și toxic exogen" și "structură specifică de personalitate de tip impulsiv."

102. La data de 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost condus la Spitalul de neurologie și psihiatrie Oradea, unde a fost examinat de neuropsihiatrul K.E. În certificatul medical eliberat s-a consemnat faptul că reclamantul suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament. S-a menționat că reclamantul acuza existența unei presiuni magnetice în întreg corpul, mai ales la nivelul inimii, și că refuza să stea lângă radiator, a cărui apropiere i-ar fi determinat o creștere a presiunii sanguine. Medicul a concluzionat că reclamantul suferea de schizofrenie paranoică și a recomandat punerea sa sub observație.

103. Prin scrisoarea din data de 12 ianuarie 1994, comandantul Penitenciarului Oradea a informat Curtea de Apel Oradea că reclamantul a fost consultat la data de 12 ianuarie 1995 de către un medic specialist, care a stabilit diagnosticul de "schizofrenie paranoică" și care a recomandat spitalizarea sa de urgență. În consecință, comandantul a adresat Curții de Apel solicitarea de a dispune spitalizarea de urgență a reclamantului în Spitalul penitenciar Jilava, întrucât spitalizarea pe plan local nu putea fi realizată, fiind imposibil de asigurat paza acestuia, întrucât nu le era permis gardienilor să între cu armele în secția de neuropsihiatrie a spitalului județean.

104. Fișa medicală a reclamantului, completată cu ocazia examenului medical din 13 ianuarie 1995, efectuat la Spitalul județean Oradea, a indicat o fractură a coastei nr. 7 și a piramidei nazale, cu fractură de os, fără deplasare. Medicii secției de chirurgie și ortopedie au recomandat un bandaj toracic și analgezice, în caz de nevoie. La secția ORL, medicii au recomandat ca reclamantul să evite timp de o lună traumatismele nazale.

105. Registrul aceluiași spital a indicat faptul că reclamantul a fost supus la data de 13 ianuarie 1995 unui examen radiologie la torace și plămâni, examen ce a stabilit existența unei fracturi la coasta nr. 7, pentru care i-a fost recomandat un bandaj toracic și repaus.

106. Din fișa medicală a reclamantului, completată de infirmeria Penitenciarului Oradea și transmisă Curții de către Guvern, rezultă că reclamantul a rămas în infirmerie din 13 până în 23 ianuarie, cu diagnosticul schizofrenie paranoică, fractură la coasta nr. 7 și traumatism facial cu echimoze palpebrale, despre care se susține că ar fi fost produs prin autoagresare. Reclamantului i s-au administrat la infirmerie analgezice, antibiotice și sedative.

107. Reclamantul a fost din nou examinat la infirmeria penitenciarului la 14, 16 și 18 ianuarie. Medicul a consemnat, în raportul său, că starea generală de sănătate a reclamantului era bună.

108. La data de 17 ianuarie, un medic de la infirmeria penitenciarului a recomandat spitalizarea reclamantului, apreciind că schizofrenia de care acesta suferea nu putea fi altfel tratată. În raportul său, medicul a consemnat că reclamantul suferea de schizofrenie și că în noaptea de 12 ianuarie a avut tulburări de comportament, aplicându-și singur lovituri. S-a precizat, de asemenea, că reclamantul fusese examinat la 13 ianuarie 1995 în cadrul secțiilor de chirurgie, oftalmologie și ORL, care au stabilit diagnosticul de fractură a unei coaste și a piramidei nazale.

109. La data de 23 ianuarie 1995, un medic de la infirmeria penitenciarului a consemnat în fișa medicală a reclamantului că acesta a fost internat la infirmerie pentru schizofrenie și pentru că și-a autoprodus leziuni și că, urmare a tratamentului administrat, starea de sănătate a avut o evoluție favorabilă. Se consemna, de asemenea, că reclamantul urma să fie transferat la Jilava, pentru tratament și examen medico-legal.

110. Din fișa medicală a reclamantului completată de Spitalul Penitenciar Jilava, rezultă că reclamantul a fost internat la secția de psihiatrie a acestui spital la data de 26 ianuarie 1995, cu diagnosticul de "schizofrenie paranoidă și traumatism cranian produs prin autoagresare". Reclamantul a fost supus, imediat după sosire, unui control medical efectuat de către medici psihiatri, care au consemnat în raportul lor existența de echimoze palpebrale și a unui edem bilateral la nivelul membrelor inferioare. Medicii au consemnat, de asemenea, că reclamantul acuza dureri abdominale și deficiențe ale tranzitului intestinal. Se menționa, totodată, că reclamantul avea antecedente psihiatrice, fiind anterior internat la secția de psihiatrie a Spitalelor din Timișoara și Jilava.

111. Pe durata spitalizării la Jilava, care s-a prelungit până la data de 20 februarie 1995, reclamantul a fost tratat pentru schizofrenia paranoidă, prin administrarea de tranchilizante. De asemenea, i-a fost prescris regim alimentar. Nu rezultă din documentele puse la dispoziția Curții că reclamantul a fost tratat pentru traumatismul facial și fractura de coastă.

112. Din foaia de observație completată de medicii secției de psihiatrie a Spitalului penitenciar Jilava, rezultă că reclamantul era "liniștit, cooperant, (...), că acesta prezenta echimoze palpebrale de culoare violacee și acuza dureri în regiunea inghinală, zonă în care afirma că a fost lovit. Pe o altă coloană figurau, între paranteze, cuvintele "refuză" și "traumatisme în zona inghinală", iar, pe un alt rând, o abreviere a cuvintelor "examen chirurgical".

113. Într-o adresă transmisă agentului guvernamental de către Direcția generală a penitenciarelor, ca răspuns la solicitarea de informații formulată de acesta, s-a precizat că, pe durata internării la Spitalul penitenciar Jilava, reclamantului i-au fost administrate tranchilizante, că a urmat un regim alimentar și că nu a fost consultat în cadrul secției de chirurgie, întrucât acesta a refuzat un astfel de examen, așa cum rezulta din foaia de

observație completată de medicii secției de psihiatrie a spitalului (paragraful 112, de mai sus, *in fine*).

114. Din certificatele medicale transmise Curții de către reclamant rezultă că, după punerea sa în libertate, reclamantul a fost internat între 1 și 17 noiembrie 1995 și 19 și 28 februarie 1997 la Spitalul județean Oradea și la Spitalul județean Alexandria, la secția de chirurgie, unde a fost tratat chirurgical pentru litiază, stenoză papilară și pentru afecțiuni ale colonului și pancreasului. Medicii i-au acordat 30 de zile de concediu medical și i-au recomandat să efectueze un examen tomografic la Spitalul Militar Central București. Din documentele puse la dispoziția Curții, nu rezultă că reclamantul și-a pierdut auzul sau vederea.

3. Plângerile reclamantului pentru rele tratamente

115. Reclamantul susține că în ianuarie 1995, după incidentul cu "Sisi" și "Raj" din noaptea de 10-11 ianuarie, a adresat comandantului închisorii plângerea sa verbală împotriva codeținuților care îl supuseră la rele tratamente. Reclamantul susține, de asemenea, că la acea dată, din cauza leziunilor suferite, nu a fost în măsură să formuleze o plângere scrisă.

116. La data de 24 iulie 1995, reclamantul a sesizat Parchetul cu o plângere împotriva deținuților "Sisi" și "Raj", pe care îi acuza de tentativă la infracțiunea de omor sau de tentativă la infracțiunea de vătămare corporală gravă, fapte prevăzute de art. 174, respectiv 182 din Codul penal. El a solicitat, de asemenea, începerea urmăririi penale împotriva gardianului P.S., care l-a transferat în celula 42, în care se aflau deținuți recidiviști, cu intenția de a facilita maltratarea sa, și împotriva gardianului S.A., care era de serviciu în noaptea în care a avut loc incidentul și care nu a intervenit pentru a pune capăt agresiunii codeținuților. Totodată, reclamantul a formulat plângere împotriva comandatului adjunct al Penitenciarului Oradea, care a ordonat încătușarea sa, lăsându-l să "moară cu spatele pe ciment".

S-a plâns, de asemenea, de faptul că soției sale nu i s-a permis să-l viziteze în penitenciar după ce a fost agresat, că, pe când se afla "între viață și moarte", a fost dus într-un vagon la Jilava, la secția de psihiatrie, deși ar fi trebuit să fie transportat la secția de chirurgie pentru tratament. În plângerea formulată, el s-a exprimat astfel: "probabil gardienii au contat pe faptul că va muri în drum spre spital și că responsabilitatea va cădea în sarcina altor persoane. La Jilava, la secția de psihiatrie, medicii au văzut că am fost bătut și că aveam fracturi și au fost mirați că am fost trimis acolo. Deși pierdusem deja foarte mult sânge și aveam tensiunea cuprinsă între 7 și 12, m-au trimis înapoi la Oradea (...), cu degetul mic de la mâna dreaptă zdrobit, cu unghia de la un deget de la piciorul drept și cea de la un deget de la mâna dreaptă smulse."

Reclamantul a solicitat efectuarea unei expertize medicale, în vederea stabilirii stării sale de sănătate. El acuza dureri puternice de cap, precum și faptul că nu mai simte partea stângă a capului și că sinusul stâng era fracturat. Acuza, de asemenea, existența unor deficiențe respiratorii, despre care susținea că au fost determinate de faptul că fracturile toracice nu s-au vindecat din cauza lipsei unui tratament medical adecvat.

117. În opinia Guvernului, reclamantul nu a depus nici o plângere în ianuarie 1995 împotriva gardienilor P.S. și S.A. sau împotriva codeținuților care l-au agresat. Se susține că reclamantul s-a plâns pentru prima oară pentru incidentul cu "Sisi" și "Raj" în plângerea sa înaintată Parchetului la data de 24 iulie 1995 (paragraf 116, de mai sus).

118. La data de 27 decembrie 1995, neprimind nici un răspuns cu privire la plângerea sa, reclamantul s-a adresat, cu noi plângeri, Parchetului Militar Oradea și Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție. El a solicitat, din nou, efectuarea unei expertize medico-legale pentru stabilirea stării sale de sănătate și constatarea infirmității provocate de leziunile suferite.

Reclamantul a subliniat că în perioada de arestare preventivă, în virtutea faptului că se bucura de beneficiul prezumției de nevinovăție, ar fi trebuit să fie deținut în celulă cu alte persoane arestate preventiv, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 23/1969 privind executarea pedepselor. Or, contrar acestei reglementări, a fost transferat de către gardianul P.S. într-o celulă cu deținuți condamnați definitiv și recidiviști, cu scopul de a fi bătut cu ferocitate. Reclamantul solicita Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție să analizeze aceste aspecte și să concluzioneze că gardienii din Penitenciarul Oradea l-au supus la rele tratamente, infracțiune prevăzută de articolul 267 din Codul penal.

Reclamantul s-a plâns, totodată, că în perioada de internare în infirmeria penitenciarului, i-a fost interzis exercițiul dreptului la plimbare zilnică, deși a solicitat în scris respectarea acestuia. S-a plâns, de asemenea, că nu a fost condus la instanță la câteva termene la care aceasta se pronunța asupra apelului în procedura inițiată împotriva sa, pentru a nu apărea în public cu chipul și capul zdrobite și tumefiate și cu unghiile de la mână smulse.

119. La data de 29 aprilie 1996, reclamantul a depus plângere la Parchetul Militar Oradea, invocând faptul că procurorii desemnați să instrumenteze plângerea sa tergiversează soluționarea dosarului, pentru a împiedica stabilirea unei legături de cauzalitate între eventualele operații chirurgicale suferite și leziunile produse în incidentul cu "Sisi" și "Raj".

El a subliniat că, deși a fost torturat în noaptea de 11/12 ianuarie 1995, numai la 13 ianuarie 1995 a fost condus la secția de chirurgie, a precizat, de asemenea, că, în ciuda stării în care se afla, a fost mai întâi transportat la secția de neuropsihiatrie, pentru a se preconstitui o probă că și-ar fi autoprovoCAT leziunile. Reclamantul a solicitat Parchetului să analizeze motivele pentru care conducerea Penitenciarului Oradea a încercat să acopere agresiunea la care a fost supus de către codeținuți cu complicitatea comandantului adjunct P.V.

Reclamantul a arătat, totodată, că după incidentul cu "Sisi" și "Raj", cu fața desfigurată și "mai mult mort decât viu", a fost condus în biroul comandantului R., unde, din cauza stării sale, nu a fost capabil să vorbească. Acesta a solicitat, din nou, efectuarea de urgență a unei expertize medicale, pentru a se constata agravarea stării sale de sănătate.

4. Procedura penală având ca obiect pretensele rele tratamente

120. La data de 11 august 1995, Parchetul General (Secția Parchetelor Militare) a comunicat reclamantului că plângerea sa împotriva funcționarilor P.S., S.A. și V.P. a fost înaintată Parchetului Militar Oradea, spre competență soluționare.

121. La data de 17 august 1995, plângerea reclamantului a fost înregistrată la Parchetul Militar Oradea.

122. La data de 8 septembrie 1995, reclamantul și soția sa au fost ascuțați de procurorul desemnat să instrumenteze cauza. Reclamantul a susținut, în special, că actele de agresiune la care a fost supus din partea codeținuților "Sisi" și "Raj" au avut loc la instigarea și cu complicitatea gardienilor P.S. și S.A. și că, după incidente, comandantul adjunct al penitenciarului, P.V., în loc să ia măsurile necesare, a dispus să fie încătușat.

Soția reclamantului a declarat că i s-a refuzat dreptul de a-și vizita soțul între 5 și 8 ianuarie 1995, cu motivația că acesta a suferit un șoc psihic și că este sub tratament. A precizat că l-a putut vizita la Spitalul penitenciar Jilava, între 18 și 20 ianuarie 1995, când și-a dat seama că acesta era slăbit și a remarcat că avea echimoze la ambii ochi și unghia degetului mic smulsă.

123. La data de 14 februarie 1996, parchetul a luat declarații comandantului adjunct al penitenciarului, P.V., și gardienilor P.S. și S.A., cu privire la relele tratamente pe care reclamantul pretindea că le-a suferit în noaptea de 12/13 ianuarie 1995.

124. P.V. a declarat că, în acea noapte, după ce a fost anunțat de ofițerul de serviciu că reclamantul s-a bătut cu ceilalți deținuți și că a provocat scandal, a mers în celula nr. 42, unde a constatat că reclamantul era rănit la nas și că avea sânge pe mâini. După ce a încercat să discute cu el asupra a ceea ce se întâmplase, a dispus - dată fiind starea reclamantului și faptul că era noapte - să fie imobilizat la pat cu cătușele. A arătat, de asemenea, că a dispus ca un gardian să stea întreaga noapte în fața ușii celulei, pentru a asigura supravegherea acesteia. P.V. a precizat că, deși regulamentul penitenciar prevede că persoanele arestate preventiv, cum era cazul reclamantului, să fie cazate în celule separate de cele ale deținuților aflați în executarea pedepsei, de la această regulă au fost permise excepții, în cazul suprapopulării penitenciarului, precum și atunci când au intervenit situații speciale. A adăugat că, din cauza comportamentului reclamantului față de ceilalți deținuți, s-a decis repartizarea acestuia în celulă cu deținuți condamnați definitiv.

125. Gardianul P.S., care a pus în aplicare ordinul de transfer al reclamantului în celula nr. 42, a declarat că repartizarea reclamantului în acea celulă nu a avut ca scop facilitarea agresiunii acestuia de către alți deținuți. A afirmat că reclamantul era "bolnav psihic" și că, dat fiind comportamentul său, a fost transferat, în repetate rânduri, în diverse celule. A precizat că, atunci când "avea o criză", reclamantul sărea din pat și se lovea cu capul de grilajul celulei.

126. Gardianul S.A. a declarat că în noaptea incidentului între reclamant și deținuții "Sisi" și "Raj" a fost de serviciu. A precizat că nu avea voie să-l scoată pe reclamant din celulă, atunci când acesta i-a cerut să o facă, în noaptea incidentului, dar că, în schimb, a

raportat imediat faptele constatate comandantului adjunct al penitenciarului, care l-a calmat pe reclamant.

127. La data de 27 februarie 1996, parchetul a ascultat martorul H.L., acesta fiind unul dintre deținuții care se aflau în celula nr. 42 în noaptea incidentului cu "Sisi" și "Raj". Acesta a declarat că ianuarie 1995, perioadă în care a ocupat aceeași celulă cu "Sisi" și "Raj", reclamantul a început, într-una din nopți să se roage potrivit ritului musulman. "Sisi" a apucat un baston din lemn și a început să-l lovească pe reclamant pe întregul corp, până când bastonul s-a rupt în două. Reclamantul i-a cerut gardianului să-l transfere într-o altă celulă, dar acesta i-a răspuns că nu putea să-l transfere fără acordul superiorilor săi. Apoi, "Raj" și "Sisi", enervați de faptul că reclamantul cobora tot timpul din pat, au început să-l lovească din nou cu un baston. În celulă, radio-ul era pornit. Apoi, "Sisi" și "Raj" l-au lovit pe reclamant cu pumnii și picioarele. Reclamantul a ripostat și a început să strige după ajutor. Supraveghetorul S.A. a sosit imediat și a întrebat ce se întâmplă. "Sisi" a răspuns că este pe cale "să-l moaie" pe reclamant, pentru ca acesta să nu mai facă în celula nr. 42 ceea ce făcuse în alte celule. Gardianul S.A. i-a dat lui "Sisi" o pereche de cătușe și, cu ajutorul lui "Raj", cei doi l-au imobilizat pe reclamant în patul său, cu mâinile legate de pat cu cătușele. Subliniind că reclamantul era foarte rău bătut, martorul continua declarația arătând că reclamantul a fost apoi descătușat, la ordinul comandantului adjunct P.V., care a dispus ca, în cazul în care acesta reîncepe să provoace dezordine, să fie din nou încătușat. Martorul a declarat, în final, că, din câte cunoaște, nu a fost luată nici o măsură împotriva lui "Sisi" și "Raj" ulterior incidentului și că aceștia nu au acționat, în opinia sa, la instigarea gardienilor penitenciarului.

128. În februarie 1996, Parchetul Militar Oradea a solicitat Penitenciarului Oradea dosarul reclamantului și informații cu privire la diagnosticul care a fost stabilit la Spitalul penitenciar Jilava.

129. La 14 martie, 15 mai și 26 iunie 1996, s-au luat declarațiile a patru martori cu privire la incidentul din noaptea din 12/13 februarie 1995.

130. La data de 26 iunie 1996, Parchetul Militar Oradea a dispus efectuarea unei expertize medico-legale, care să precizeze natura leziunilor suferite de reclamant ca urmare a incidentului, numărul zilelor de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare și consecințele produse de incident asupra stării sănătății reclamantului, în special dacă relele tratamente suferite au determinat pierderea unui simț sau organ sau o infirmitate fizică sau psihică permanentă.

131. La data de 27 iunie 1996, reclamantul a fost examinat de un medic legist din cadrul Laboratorului județean de medicină legală Bihor, care a recomandat efectuarea unor examene medicale în cadrul secțiilor de ortopedie, urologie, ORL și oftalmologie. Nu rezultă din documentele de care dispune Curtea dacă aceste examene au fost sau nu efectuate.

132. La data de 11 iulie 1997, reclamantul a fost din nou ascultat de Parchetul Militar Oradea. În declarația sa, reclamantul a precizat că a efectuat examenele medicale recomandate de medicul legist și că a depus rezultatele acestora la laboratorul de medicină legală.

133. La data de 27 august 1997, laboratorul de medicină legală a redactat raportul de expertiză, întemeindu-se pe examinarea reclamantului din 27 iunie 1996 și pe consemnările din fișa medicală completată de medicii din Spitalul Penitenciar Oradea. În acest raport, medicul legist S.I. a consemnat că reclamantul nu a efectuat examenele medicale la secțiile de urologie, ORL și oftalmologie, așa cum i se recomandase la data de 27 iunie 1996; a concluzionat că la data de 12-13 ianuarie 1995, reclamantul a suferit o fractură a coastei nr. 7 și un traumatism al piramidei nazale, ca urmare a lovirii cu un obiect dur. Medicul estima că aceste leziuni au condus la o incapacitate temporară de muncă de 18 zile. A precizat, de asemenea, că nu a fost identificată vreo afecțiune permanentă a reclamantului.

134. La 12 februarie, 19 martie, 21 aprilie, 23 iulie, 15 și 18 august 1997, parchetul a luat declarațiile a opt noi martori, dintre care "Sisi" și "Raj".

135. Deținutul "Sisi" a confirmat faptul că, în noaptea incidentului, reclamantul a fost lovit de un alt deținut cu un baston, precum și faptul că gardianul, după ce observat ceea ce se întâmpla, nu a spus nimic, ci a mers să-l anunțe pe comandantul adjunct P.V. Acesta din urmă l-a încătușat pe reclamant, cu mâinile la spate și l-a "lăsat pe jos până dimineața", când a fost dus la infirmerie. "Sisi" a precizat că deținutul H. l-a lovit în cap pe reclamant cu coada măturii și a sărit cu picioarele pe abdomenul lui. A precizat, de asemenea, că, în opinia sa, reclamantul simula nebunia și a adăugat că vinovăția comandantului adjunct P.V. rezulta, după părerea sa, din faptul că dispusese transferul reclamantului în celula lui "Raj", căruia i-a cerut să aibă grijă de el. Or, după cum a subliniat "Sisi", celula lui "Raj" era cunoscută în penitenciarul Oradea ca fiind o celulă de deținuți periculoși, "Raj fiind omul lui P. V.". Deținutul a negat faptul că reclamantul a fost ținut o zi și o noapte pe jos, într-o baltă de sânge, precum și că gardienii au sugerat deținuților să-l lovească și că radio-ul era pornit în timp ce reclamantul era agresat.

136. Deținutul "Raj" a declarat că el i-a spus comandantului să nu-l transfere pe reclamant în celula sa, pentru că aici se aflau doi deținuți periculoși, iar reclamantul părea a fi nebun. A subliniat că a solicitat comandantului să îl transfere într-o altă celulă, temându-se că ceilalți deținuți nu vor suporta prostiile acestuia, dar își amintea că P.V. spusese că orice se va întâmpla, nu va fi vina sa. El a relatat că, în seara incidentului, reclamantul a început să urle și să-i lovească pe ceilalți codeținuți, care au ripostat și au încercat să-l imobilizeze. Ei au cerut, apoi, gardianului o pereche de cătușe cu care l-au legat de pat, poziție în care a stat până dimineața. Deținutul a declarat că nu l-a lovit nimeni pe reclamant cu corpuri dure și că dimineața, când a venit comandantul adjunct P.V., reclamantul i-a solicitat să-l scoată din acea celulă. P.V. l-a supus apoi unui test psihologic pentru a se stabili dacă este într-adevăr nebun. "Raj" a negat faptul că P.V. a dispus ca reclamantul să fie încătușat și lăsat pe ciment ca să moară și că reclamantul a stat într-o baltă de sânge timp de 24 de ore. A negat că a fost instigat de gardieni să-l lovească, dar a confirmat că P.V. i-a spus în dimineața ulterioară accidentului să nu-și facă griji, pentru că întreaga responsabilitate pentru cele întâmplate va aparține reclamantului.

137. Prin referatul*1) din 20 octombrie 1997, Parchetul Militar Oradea a respins plângerea reclamantului împotriva gardienilor și deținuților "Sisi" și "Raj". În referat se reține

că reclamantul a avut în perioada septembrie-decembrie 1994 un comportament exemplar în închisoare, motiv pentru care a fost numit șef de celulă și a fost recompensat de autoritățile penitenciare. Totuși, începând cu luna decembrie el a devenit agresiv, ceea ce a determinat mutarea sa în mai multe celule. Astfel, la 12 ianuarie 1995, reclamantul a fost repartizat în celula nr. 42, împreună cu deținuții "Sisi" și "Raj". În noaptea de 12/13 ianuarie 1995, gardianul S.A., auzind zgomote în celula reclamantului, a alertat conducerea penitenciarului. Comandantul adjunct P.V. a mers în celulă, unde a constatat că reclamantul îl agresase pe "Raj", iar acesta din urmă, împreună cu "Sisi" și cu un alt treilea coleg de celulă, L.H., au ripostat, lovindu-l, la rândul lor. P.V. a restabilit ordinea și a dispus ca reclamantul să fie așezat în patul său și să fie supravegheat până a doua zi dimineața, când a fost condus la infirmerie unde i-au fost îngrijite rănile. Parchetul a concluzionat că acuzațiile reclamantului împotriva angajaților penitenciarului erau nefondate.

Notă

*1) Nota traducătorului: Urmărirea penală derulată la Parchetul Militar Oradea, urmare a plângerii reclamantului împotriva codeținuților și gardienilor a fost finalizată prin "referat".

Soluția dispusă prin acest referat a fost de respingere a plângerii reclamantului, motivată de faptul că aceasta a fost tardiv introdusă împotriva codeținuților, iar în privința gardienilor s-a stabilit că nu se poate reține vinovăția acestora.

Cât privește pe ceilalți deținuți, parchetul a confirmat faptul că aceștia erau autorii leziunilor produse reclamantului. Întemeindu-se pe concluziile raportului de expertiză din 27 august 1997 (paragraful 133, de mai sus), parchetul a subliniat că leziunile suferite de reclamant nu i-au provocat o infirmitate și nu i-au pus viața în pericol, ci au condus la o incapacitate temporară de muncă de 18 zile. Plângerea reclamantului a fost totuși respinsă, ca tardiv introdusă, întrucât nu a fost formulată în termenul de două luni de la data săvârșirii faptei, prevăzut de articolul 284 din Codul de procedură penală, coroborat cu art. 180 din Codul penal.

138. La data de 28 mai 1998, reclamantul s-a plâns împotriva acestei soluții la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție (Secția Parchetelor Miliare), solicitând a se dispune începerea urmăririi penale și angajarea răspunderii penale a făptuitorilor pentru relele tratamente la care a fost supus. A subliniat, în special, complicitatea conducerii penitenciarului care rezulta, în mod evident, din actele medicale completate de medici la 12 și 17 ianuarie 1995, în care s-a consemnat că în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, reclamantul și-a autoproduct traumatisme craniene și la nivelul sternului. Reclamantul a arătat că documentele în cauză erau false și că fuseseră redactate cu scopul de a acoperi eventualul său deces sau posibila sinucidere.

Reclamantul s-a plâns că nu a primit tratament medical de la 11 ianuarie 1995, când a fost agresat, până la 13 ianuarie 1995, dată la care a fost dus la infirmerie, și că, în plus, în acest interval a fost încătușat în celula unde se găseau agresorii săi. El a susținut, totodată, că nu a primit tratament medical adecvat nici după ce a fost dus la infirmerie, la data de 13 ianuarie 1995, dar a menționat că nu poate să probeze acest lucru.

El s-a plâns, din nou, că a fost transportat într-un vagon de marfă la Spitalul penitenciar Jilava, în ciuda gravității stării sale de sănătate, și a fost condus la secția de psihiatrie și nu la cea de chirurgie, cum o impuneau leziunile suferite. Reclamantul a arătat că nu a beneficiat de tratament medical adecvat, nefiind internat la secția de chirurgie și fiind trimis înapoi la Penitenciarul Oradea, după câteva zile de la internare, în același vagon ca și la venire.

Reclamantul a solicitat, din nou, efectuarea unei expertize medicale a stării sale de sănătate, la Institutul de Medicină Legală București, insistând asupra necesității efectuării unui examen tomografic.

139. Curtea nu a fost încunoștințată cu privire la rezultatul acestei plângeri și nici cu privire la eventualele acte de procedură efectuate de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție după 29 mai 1998 (paragrafele 9-12, de mai sus).

5. Vizitele făcute reclamantului în închisoare de către soția sa

140. Conform susținerilor reclamantului, între 13 și 17 ianuarie 1995 conducerea Penitenciarului Oradea, invocând faptul că reclamantul a suferit o depresie nervoasă, a interzis soției sale să-l viziteze, cu scopul de a ascunde rănila pe care "Sisi" și "Raj" i le-au provocat cu complicitatea gardienilor. Reclamantul nu a ridicat pachetul pe care l-a adus soția sa la închisoare în acea perioadă, pachet ce conținea 200 sute de mărci germane și medicamente pentru îngrijirea afecțiunilor de stomac și a litiazei biliare de care suferea.

141. Dintr-o scrisoare datată 31 mai 2001, adresată de Direcția Generală a Penitenciarelor agentului guvernamental, ca răspuns la solicitarea de informații a acestuia, rezultă că în registrele Penitenciarului Oradea era consemnat că reclamantul a fost vizitat de soția sa la 4 ianuarie 1995, dată la care a primit și un pachet cu alimente, ce cântărea 5 kg. De asemenea, el a primit un alt pachet de la același expeditor la data de 21 ianuarie 1995.

C. Acțiunea în reparare pentru arestare ilegală

142. La data de 18 noiembrie 1999, reclamantul a chemat în judecată statul, reprezentat prin Direcția Generală a Finanțelor Publice, instanța sesizată cu această acțiune fiind Tribunalul Timiș. Invocând articolele 504 și 505 din Codul de procedură penală, astfel cum au fost interpretate prin decizia Curții Constituționale din 10 martie 1998, și articolul 5 alineatele 1-5 din Convenție, reclamantul a solicitat două miliarde de lei, cu titlu de despăgubiri pentru arestarea sa preventivă în perioada 5 iulie 1994 - 6 aprilie 1995, arestare declarată abuzivă și ilegală prin hotărârea definitivă din 6 aprilie 1995 a Curții de Apel Oradea (paragraful 29, de mai sus). Reclamantul a arătat în special că, în perioada precizată a fost supus la rele tratamente, fiindu-i provocate multiple fracturi craniene și fracturi ale coastelor.

143. Prin sentința din 7 iulie 2000, instanța a respins acțiunea reclamantului ca prematură, cu motivația că procedura inițiată împotriva sa era încă pendinte pe rolul instanțelor interne.

144. Prin decizia din 23 noiembrie 2000, Curtea de Apel Timișoara a admis apelul reclamantului, a casat sentința din 7 iulie 2000 și a trimis dosarul spre rejudecare aceleiași instanțe. Curtea de apel a reținut că despăgubirile au fost solicitate de reclamant pentru paguba suferite prin arestarea preventivă, declarată ilegală, și că, în consecință, faptul că urmărirea penală împotriva reclamantului nu era încă finalizată nu are nici o relevanță în cauză. Curtea de apel a stabilit că, în mod eronat, prima instanță a respins acțiunea reclamantului ca prematură.

145. La o dată neprecizată procedura a fost reluată la Tribunalul Timiș. La termenul din 30 martie 2001, statul a solicitat instanței respingerea acțiunii reclamantului ca tardiv introdusă. S-a subliniat că, în conformitate cu dispozițiile articolului 504 alineat 2 din Codul de procedură penală, acțiunea pentru repararea pagubei poate fi introdusă în termen de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii de achitare sau a ordonanței de neîncepere a urmăririi penale. S-a apreciat că, în cauză, respectivul termen a început să curgă la data de 26 noiembrie 1996, dată la care decizia Curții de Apel Oradea din 6 aprilie 1995, prin care s-a constatat nelegalitatea măsurii arestării preventive a reclamantului, a rămas definitivă. Or, reclamantul a introdus acțiunea în reparare la 18 noiembrie 1999, deci la aproape trei ani de la data menționată.

Reclamantul a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 504 alineat 2 și 505 alineat 2 din Codul de procedură penală și a solicitat trimiterea cauzei la Curtea Constituțională.

146. Prin încheierea din 27 aprilie 2001, instanța a transmis dosarul la Curtea Constituțională, instanță competentă să se pronunțe asupra excepției ridicate de reclamant.

147. La data de 20 septembrie 2001, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a articolului 504 alin 2 din Codul de procedură penală, declarând această dispoziție neconstituțională în măsura în care ea limita cazurile în care responsabilitatea statului putea fi angajată pentru erori judiciare comise în procesele penale.

Curtea Constituțională a respins, totuși, excepția de neconstituționalitate a articolului 505 alineat 2 din Codul penal, cu motivația următoare: "nici normele constituționale, nici cele din tratatele internaționale la care România este parte nu prevăd imprescriptibilitatea dreptului persoanelor prejudiciate prin măsuri ilegale de deținere de a porni acțiune în repararea pagubei și nici un termen limită în care acest drept poate fi exercitat. Articolul 48 alineat (3) din Constituție, prin expresia "potrivit legii", lasă la opțiunea legiuitorului stabilirea condițiilor procedurale în care dreptul la reparație poate fi exercitat. Termenul de un an, prevăzut în articolul 205 alineat 2 din Codul de procedură penală, este un termen de prescripție a dreptului la acțiune rezonabil, care asigură condițiile optime celui prejudiciat pentru a exercita acțiune în justiție în scopul obținerii reparațiilor legale."

148. Prin sentința din 18 ianuarie 2002 Tribunalul Timiș a respins acțiunea reclamantului ca tardiv introdusă. Instanța a reținut că termenul de un an prevăzut de articolul 505 alineat 2 din Codul de procedură penală a început să curgă în cauză la 26 noiembrie 1996, dată la care decizia Curții de Apel Oradea care a declarat ilegală măsura arestării preventive

luate împotriva reclamantului, a rămas definitivă. Or, cum acțiunea reclamantului a fost formulată la 18 noiembrie 1999, instanța a apreciat că aceasta a fost tardiv introdusă.

149. Deși hotărârea era supusă apelului, reclamantul nu a uzat de acest drept, apreciind că, dată fiind practica contradictorie a instanțelor interne, acțiunea sa nu ar fi avut șanse de succes. Hotărârea din 18 ianuarie 2002 a rămas definitivă prin neexercitarea căii de atac.

II. DREPT INTERN APLICABIL

A. Dispozițiile legale aplicabile în materia luării și prelungirii măsurii arestării preventive

150. Dispozițiile legale pertinente din Codul de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 136

Scopul și categoriile măsurilor preventive

„În cauzele privitoare la infracțiuni pedepsite cu închisoare, pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal ori pentru a se împiedica sustragerea învinuitului sau inculpatului de la urmărirea penală, de la judecată ori de la executarea pedepsei, se poate lua față de acesta una din următoarele măsuri preventive:

(...)

(c) arestarea preventivă.

Măsura arătată la lit. a poate fi luată de organul de cercetare penală, iar măsurile arătate la tit. b) și c) se pot lua numai de procuror sau de instanța de judecată. ”

Articolul 137

Cuprinsul actului prin care se ia măsura preventivă

„Actul prin care se ia măsura preventivă trebuie să arate fapta care face obiectul învinuirii sau inculpării, textul de lege în care aceasta se încadrează, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită și temeiurile concrete care au determinat luarea măsurii preventive. ”

Articolul 143

Condițiile reținerii

„Măsura reținerii poate fi luată de organul de cercetare penală față de învinuit, dacă sunt probe sau indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.

(...)

Sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauză rezultă presupunerea că persoana față de care se efectuează urmărirea penală a săvârșit fapta.”

Articolul 146

Condițiile pentru arestarea învinuitului

„Procurorul, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, când sunt întrunite condițiile prevăzute în art. 143 și există în mod corespunzător vreunul din cazurile prevăzute în art. 148, dacă consideră că în interesul urmăririi penale este necesară privarea de libertate a învinuitului, dispune prin ordonanță motivată arestarea acestuia, arătând temeiurile care justifică luarea măsurii și fixând durata arestării, care nu poate depăși 5 zile.

Totodată, procurorul emite un mandat de arestare a învinuitului. Mandatul cuprinde în mod corespunzător mențiunile arătate în art 151 lit. a - c, e și j, precum și numele și prenumele învinuitului și durata pentru care este dispusă arestarea acestuia.”

Articolul 148

Condițiile și cazurile în care se dispune arestarea inculpatului

„Măsura arestării inculpatului poate fi luată dacă sunt întrunite condițiile prevăzute în art. 143 și numai în vreunul din următoarele cazuri:

(...)

h) inculpatul a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, iar lăsarea sa în libertate ar prezenta un pericol pentru ordinea publică.”

Articolul 149

Durata arestării inculpatului

„Durata arestării inculpatului nu poate depăși o lună, afară de cazul când ea este prelungită în condițiile legii.”

Articolul 152

Executarea mandatului

„(...)

Când măsura arestării a fost dispusă în lipsa inculpatului potrivit art. 150, mandatul emis se înaintează în dublu exemplar organului de miliție, pentru executare.

Organul de poliție procedează la arestarea persoanei arătate în mandat, căreia îi predă un exemplar al mandatului și o conduce în fața organului judiciar care a emis mandatul.

Dacă mandatul de arestare a fost emis de procuror, acesta menționează pe mandat data prezentării inculpatului și procedează de îndată la ascultarea acestuia, după care dispune prin

rezoluție asupra arestării inculpatului. Dacă între timp cauza a ajuns în fața instanței de judecată, procurorul va trimite pe arestat instanței.

Președintele instanței procedează la ascultarea inculpatului, iar dacă acesta ridică obiecții care necesită o rezolvare urgentă, fixează de îndată termen de judecată”.

Articolul 155

Prelungirea duratei arestării inculpatului de către procuror

„Durata arestării inculpatului poate fi prelungită în caz de necesitate și numai motivat. Prelungirea termenului privitor la durata arestării inculpatului poate fi dispusă de procurorul șef al unității de procuratură în cadrul căreia funcționează procurorul care exercită supravegherea cercetării penale sau care efectuează urmărirea penală.”

Articolul 159

Procedura prelungirii arestării de către instanță

„Completul de judecată va fi prezidat de președintele instanței sau de un judecător desemnat de acesta, iar participarea procurorului este obligatorie.

Dosarul cauzei va fi depus de către procuror cu cel puțin două zile înainte de termen și va putea fi consultat de către apărător la cererea acestuia.

Inculpatul este adus în fața instanței și va fi asistat de apărător.

În cazul în care instanța acordă prelungirea, aceasta nu va putea depăși 30 de zile.

Încheierea prin care s-a hotărât asupra prelungirii arestării poate fi atacată cu recurs de procuror sau de inculpat. Termenul de recurs este de 3 zile și curge de la pronunțare pentru cei prezenți și de la comunicare pentru cei lipsă. Recursul declarat împotriva încheierii prin care s-a dispus prelungirea arestării preventive nu este suspensiv de executare (...). Instanța poate acorda și alte prelungiri, fiecare neputând depăși 30 de zile. Dispozițiile alineatelor precedente se aplică în mod corespunzător.”

Articolul 300

Verificarea sesizării instanței și a arestării inculpatului

”(...)

În cauzele în care inculpatul este arestat, instanța legal sesizată este, de asemenea, datoră să verifice din oficiu, la prima înfățișare, regularitatea luării și menținerii acestei măsuri.”

B. Dispoziții legale și jurisprudență în materia modalităților de reparare a prejudiciilor suferite în caz de arestare nelegală

151. Dispozițiile legale pertinente din **Codul de procedură penală** sunt următoarele:

Articolul 504

Cazuri care dau dreptul la reparație

”Orice persoană care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a stabilit prin hotărâre definitivă că nu a săvârșit fapta imputată ori că acea faptă nu există.

Are dreptul la repararea pagubei și persoana împotriva căreia s-a luat o măsură preventivă, iar ulterior, pentru motivele arătate în alineatul precedent, a fost scoasă de sub urmărire sau a fost achitată.”

Articolul 505

Acțiunea pentru reparare

„(...)

Acțiunea poate fi pornită în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data ordonanței de scoatere de sub urmărire.”

Articolul 506

Instanța competentă

„Pentru obținerea reparației, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărui rază teritorială domiciliază, chemând în judecată civilă statul.”

152. Prin decizia nr. 45 din 10 martie 1998, Curtea Constituțională, sesizată cu excepția de neconstituționalitate a articolului 504 alineat 1 din Codul de procedură civilă, a statuat:

„Conform dispozițiilor art. 48 alin. (3) din Constituție, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite în procesele penale. Rezultă din acest text că principiul responsabilității statului față de persoanele care au suferit din cauza unei erori judiciare săvârșite în procesele penale trebuie aplicat tuturor victimelor unor asemenea erori.(...) Prin urmare, se constată că organul legislativ nu a pus de acord prevederile art. 504 din Codul de procedură penală cu cele ale art. 48 alin. (3) din Constituție.(...) În consecință, ținând seama că art. 504 din Codul de procedură penală instituie numai două cazuri posibile de angajare a răspunderii statului pentru erorile judiciare săvârșite în procesele penale, rezultă că această limitare este neconstituțională față de prevederile art. 48 alin. (3) din Constituție, care nu permit o asemenea restrângere.”

153. Dispozițiile relevante din articolul 1000 din Codul civil prevăd:

„Stăpânii și comitenții (sunt responsabili) de prejudiciul cauzat de servitorii și prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat.”

Dispoziții privind relele tratamente suferite în perioada de deținere

154. Dispozițiile pertinente din **Codul penal** sunt următoarele:

Capitolul I

Infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății

Articolul 180

Loviri și alte violențe

„Lovirea sau orice violentă cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă. (...)”

Lovirea sau actele de violență care au pricinuit o vătămare ce necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (...)”

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. (...)”

Articolul 182

Vătămarea corporală gravă

„Fapta prin care s-a pricinuit integrității corporale sau sănătății o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de mai mult de 60 de zile sau care a antrenat una dintre consecințele următoare: pierderea unui organ sau simț, încetarea funcționării acestora, o infirmitate permanentă fizică ori psihică (...) se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.”

Articolul 174

Omorul

„Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Tentativa se pedepsește.”

Capitolul II

Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției

Articolul 267

Supunerea la rele tratamente

„Supunerea la rele tratamente a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.”

Articolul 267¹

Tortura

„Fapta prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, îndeosebi cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei sau de intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau astfel de suferințe sunt aplicate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau la instigarea ori cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani. (...)

Tentativa se pedepsește.”

155. Dispozițiile pertinente din **Codul de procedură penală** sunt următoarele:

Articolul 279

Procedura privind plângerea prealabilă

„Punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară astfel de plângere.

Plângerea penală se adresează:

a) instanței de judecată, în cazul infracțiunilor prevăzute de la **art. 180 (...) din Codul penal**, dacă făptuitorul este cunoscut. (...) ”

Articolul 284

Termenul de introducere a plângerii prealabile

„În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o plângere, aceasta trebuie să fie introdusă în termen de două luni din ziua în care persoana vătămată a știut cine este făptuitorul.”

156. Dispozițiile legale care reglementează procedura având ca obiect efectuarea expertizelor medico-legale sunt următoarele:

1. Decretul nr. 446 din 25 mai 1966 privind organizarea instituțiilor și serviciilor medico-legale

Articolul 2

„Instituțiile medico-legale sunt Institutul de cercetări științifice medico-legale "Prof. Dr. Mina Minovici", subordonat Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, și filialele institutului.

În cadrul Institutului de cercetări științifice medico-legale "Prof. Dr. Mina Minovici" funcționează Comisia superioară medico-legală. În cadrul aceluiași institut și al filialelor sale funcționează comisii de control și avizare a actelor medico-legale. ”

Articolul 6

„Institutul de cercetări științifice medico-legale "Prof. Dr. Mina Minovici" și filialele sale efectuează;

a) expertize, constatări și alte lucrări medico-legale la cererea serviciilor medico-legale, atunci când acestea consideră că din punct de vedere tehnic nu le poate executa sau la cererea Ministerului Afacerilor Interne, Tribunalul Suprem ori a Procuratorii Generale;

b) noi expertize medico-legale, la cererea organelor în drept, în cazurile de: omor, lovire sau vătămare cauzatoare de moarte și moarte suspectă; deficiențe în acordarea asistenței medicale; expertize psihiatrico-legale;

c) orice alte lucrări medico-legale prevăzute de regulamentul de aplicare a prezentului decret.”

2. Regulament de aplicare a Decretului nr. 446 din 25 mai 1966, Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1085/1966

Articolul 12

„Serviciile medico-legale, în cadrul atribuțiilor lor:

c) efectuează examinări medico-legale, la cererea persoanelor interesate (...). ”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE

157. Reclamantul pretinde că articolul 3 din Convenție a fost încălcat, articol care prevede:

„Nimeni nu poate fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente inumane sau degradante.”

158. Curtea relevă faptul că capătul de cerere al reclamantului întemeiat pe dispozițiile articolului 3 din Convenție poartă, pe de o parte, asupra tratamentelor la care a fost supus în perioada arestării sale preventive în Penitenciarul Oradea și la Spitalul penitenciar Jilava și, pe de altă parte asupra caracterului anchetei desfășurate de autorități, având ca obiect preținsele rele tratamente.

1. Cu privire la preținsele rele tratamente suferite de reclamant în penitenciarul Oradea și în Spitalul penitenciar Jilava

A. Argumentele părților

a) teza reclamantului

159. Reclamantul susține că evocarea de către Guvern a episodului internării sale din 1992 în Spitalul de psihiatrie Timișoara constituie un pretext pentru a-l discredita în fața Curții și că, în orice caz, aceasta nu demonstrează că el suferea de o boală psihică la momentul agresiunii sale de către codeținuți.

160. Reiterând susținerile formulate în fața Parchetului Militar Oradea (paragraful 116, de mai sus), reclamantul apreciază că a fost torturat de către "Sisi" și "Raj" și subliniază că rezultă, în mod evident, complicitatea conducerii Penitenciarului Oradea din actele medicale completate la data de 12 și 17 ianuarie 1995 (paragrafele 102 și 108, de mai sus), acte în care era consemnat că în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, reclamantul își autoprovocase traumatisme craniene și la nivelul sternului, în opinia reclamantului, documentele în cauză erau false și au fost redactate cu scopul de a acoperi eventualul deces sau sinucidere. Reclamantul solicită Curții să examineze motivele pentru care Guvernul Român nu a făcut nici un comentariu cu privire la aceste documente medicale care probau complicitatea medicilor penitenciarului.

161. Referindu-se, în special, la condițiile de internare la infirmeria penitenciarului și la Spitalul penitenciar Jilava, reclamantul apreciază că obligația de a împărți același pat cu un deținut infectat HIV și faptul că a fost împiedicat pe durata mai multor luni, când se afla la infirmerie, de a exercita dreptul la plimbări zilnice în curtea penitenciarului, reprezintă, de asemenea, tratamente contrare articolului 3 din Convenție.

162. Reclamantul subliniază că, urmare agresiunilor la care a fost supus în penitenciar și lipsei de tratament medical adecvat, a rămas cu sechele, respectiv tulburări de vedere și de auz, precum și dureri de cap, și a trebuit să se supună, după punerea sa în libertate, mai multor intervenții chirurgicale.

b) teza Guvernului

163. Guvernul subliniază că este foarte important ca susținerile reclamantului să fie analizate de Curte ținând seama de contextul foarte delicat legat de starea de sănătate psihică a reclamantului. Guvernul menționează, sub acest aspect, că reclamantul a fost internat între 3 și 13 august 1992 în Spitalul de psihiatrie Timișoara, cu diagnosticul "episod psihotic atipic" și că, în fișa de observație medicală, medicii consemnaseră că reclamantul se considera persecutat (paragraful 101, de mai sus). Guvernul este de părere că nu pot fi luate în considerare decât afirmațiile reclamantului care au fost probate sau care nu au fost contrazise prin alte mijloace de probă.

i. Cu privire la natura leziunilor suferite de reclamant și la măsura în care acestea pot fi imputate personalului penitenciarului

164. Guvernul contestă faptul că reclamantul a fost supus unor tratamente contrare articolului 3 din Convenție de către autorități. În subsidiar, Guvernul susține că aceste tratamente nu pot fi în nici un caz, calificate ca acte de tortură.

165. În ceea ce privește leziunile suferite de reclamant urmare a incidentului cu codeținuții săi, Guvernul susține, contrar celor afirmate de reclamant și așa cum rezultă din

actele medicale depuse la dosar, că reclamantul nu a suferit decât o fractură a coastei nr. 7. El prezintă, de asemenea, câteva echimoze palpebrale. Guvernul consideră că, dacă reclamantul ar fi suferit mai multe leziuni decât cele consemnate în actele medicale depuse la dosar, ar fi putut să le probeze printr-o expertiză medicală asupra stării sale de sănătate, efectuată în condițiile Decretului nr. 446/1966 și ale Regulamentului de aplicare a acestuia, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1085/1966, acte normative în temeiul cărora orice persoană poate cere efectuarea unei astfel de expertize (paragraful 156, de mai sus).

166. Pe de altă parte, Guvernul subliniază că, așa cum rezultă cu certitudine din actele dosarului, gardienii nu au fost implicați în declanșarea conflictului și nici în comiterea actelor de agresiune împotriva reclamantului. Invocând Hotărârea *Assenov c. Bulgariei* din 28 octombrie 1998 (Culegerea de hotărâri și decizii 1998-VIII, pag. 329, § 100), Guvernul susține că reclamantul n-a probat faptul că gardienii l-au supus la rele tratamente și nici faptul că au încurajat, în orice mod, actele de violență ale codeținuților împotriva sa.

167. Cât privește susținerea reclamantului, potrivit căreia acesta ar fi fost imobilizat prin legarea sa cu cătușe de pat și lăsarea pe ciment timp de 48 ore, aceasta este imposibilă, în opinia Guvernului, o dată ce incidentul a avut loc în noaptea de 12/13 ianuarie 1995, iar reclamantul a fost examinat de medic în dimineața zilei de 13 ianuarie 1995. Guvernul subliniază că, în realitate, așa cum rezultă din documentele dosarului, este vorba de o perioadă de numai cinci ore, din jurul orei 1 noaptea, când reclamantul a fost imobilizat până la 5,30, când acesta a fost condus la infirmerie.

168. În opinia Guvernului, imobilizarea unei persoane prin încătușare pe o perioadă atât de lungă ca aceea pretinsă de reclamant, adică 48 de ore, ar fi condus, în mod necesar, la apariția unor leziuni specifice la persoana în cauză. Or, Guvernul subliniază că la examenul medical din 13 ianuarie 1995, nu a fost identificată la reclamant nici o leziune care ar indica imobilizarea prin încătușare.

169. Faptul că P.V, comandatul adjunct al penitenciarului, a mers chiar în noaptea incidentului în cauză la penitenciar probează, în opinia Guvernului, intenția personalului unității de a acționa în sensul restabilirii ordinii în închisoare.

170. Totodată, Guvernul subliniază că autoritățile penitenciare au luat toate măsurile necesare pentru a împiedica un asemenea conflict, reclamantul fiind transferat, în mai multe rânduri, dintr-o celulă în alta, cu scopul precis de a preveni incidente între acesta și codeținuți,

ii. Cu privire la tratamentul medical acordat reclamantului

171. Guvernul apreciază că tratamentul medical administrat reclamantului în perioada de arestare preventivă a fost adecvat. Guvernul subliniază că după incidentul din noaptea de 12 /13 ianuarie 1995 reclamantul a fost transportat, chiar în dimineața zilei de 13 ianuarie, la Spitalul județean Oradea, în vederea efectuării unor examene medicale specializate și a fost, din nou, condus la acest spital la 20 și 23 ianuarie, pentru a putea beneficia de îngrijirile medicale care nu ar fi putut fi acordate la infirmeria închisorii.

172. Guvernul adaugă că, în același scop, respectiv acordarea de îngrijiri medicale adecvate reclamantului, de care nu putea beneficia pe plan local, reclamantul a fost transferat la Spitalul penitenciar Jilava, Transferul s-a efectuat la mai mult de 10 zile după incident, nepunând, deci, în pericol viața acestuia.

173. Guvernul subliniază că îngrijirile medicale acordate reclamantului în spitalul penitenciar au condus la ameliorarea stării sale de sănătate și că, la întoarcerea la Oradea, el a fost din nou internat la infirmeria penitenciarului.

174. Guvernul subliniază că este în sarcina reclamantului să probeze, printr-o expertiză medico-legală de tipul celei menționate la paragraful 164, că problemele sale de sănătate actuale sunt o consecință a tratamentului medical pretins inadecvat primit în închisoare.

iii. Cu privire la condițiile de spitalizare în cadrul infirmeriei și la Spitalul penitenciar Jilava

175. Guvernul subliniază că, pe durata internării la infirmeria penitenciarului, reclamantul și-a exercitat dreptul la plimbări zilnice, în condițiile descrise la paragraful 99, de mai sus.

176. Guvernul menționează, totodată, că, pe durata spitalizării la Jilava, spitalul nu a fost suprapopulat, deci nu a fost necesar ca reclamantul să stea în același pat cu un alt deținut. De asemenea, se subliniază că în registrele Spitalului penitenciar Jilava nu figurează ca internată în perioada spitalizării reclamantului nici o persoană seropozitivă.

B. Aprecierea Curții

177. Curtea notează că aspectul material al capătului de cerere întemeiat pe dispozițiile articolului 3 din Convenție poartă asupra două probleme distincte, deși interdependente: prima, se referă la realitatea și gravitatea tratamentelor la care reclamantul pretinde a fi fost supus, cea de-a doua privește măsura în care acestea pot fi imputate autorităților.

1. În ceea ce privește preținsele rele tratamente și gravitatea acestora

178. Curtea notează că existența relor tratamente nu este acceptată de ambele părți. Potrivit susținerilor reclamantului, doi deținuți l-au bătut cu sălbăticie, din ordinul gardienilor, în noaptea de 10/11 ianuarie 1995, apoi un gardian l-a legat de pat cu cătușele, lăsându-l în această poziție timp de 48 de ore. Reclamantul susține că a suferit fracturi craniene și fracturi la nivelul sternului și al coloanei vertebrale.

179. Guvernul susține că incidentul cu "Sisi" și "Raj" a avut loc în noaptea de 12/13 ianuarie 1995. Acesta precizează, de asemenea, că reclamantul a fost imobilizat, din ordinul comandantului adjunct al penitenciarului, până în zori, în jurul orei 5.30, când a fost condus la infirmerie, unde i s-au acordat îngrijirile medicale necesare. Singurele leziuni identificate de specialiști la reclamant au fost echimoze palpebrale, o fractură a coastei nr. 7 și o fractură a piramidei nazale.

180. Curtea reamintește, mai întâi, că, pentru a include în sfera de aplicare a articolului 3, relele tratamente trebuie să atingă un minimum de gravitate, minimum ce este relativ, depinzând de ansamblul circumstanțelor cauzei, precum, durata tratamentului și efectele psihice sau psihologice asupra victimei și, în anumite cazuri, sexul, vârsta, starea de sănătate a acesteia. Atunci când o persoană este privată de libertate, folosirea împotriva sa a forței fizice, dacă aceasta nu este determinată de însuși comportamentul victimei, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de articolul 3 (*Tekin c. Turciei*, hotărârea CEDO din 9 iunie 1998, Culegea de hotărâri și decizii 1998-IV, p. 1517-1518, §§ 52 și 53 și *Labita c. Italiei* (GC), cererea nr. 26772/1995, § 120, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-IV).

181. Susținerile având ca obiect supunerea la rele tratamente trebuie dovedite în fața Curții cu mijloace de probă adecvate (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea *Klaas c. Germaniei*, din 22 septembrie 1993, seria A nr. 269, p. 17, § 30). În aprecierea faptelor pretinse, Curtea folosește criteriul probei apte să elimine "orice îndoială rezonabilă"; o astfel de probă poate rezulta dintr-un ansamblu de indicii sau de prezumții, suficient de grave, precise și concordante (*Irlanda c. Marea Britanie*, hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, p. 65, § 161, *Aydin c. Turciei*, hotărârea din 25 septembrie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-VI, p. 1889, § 73, și *Selmouni c. Franței*, (G.C), nr. 25803/94, § 88, CEDH 1999-V).

182. În ceea ce privește susținerile reclamantului, potrivit cărora acesta ar fi fost obligat, în timpul spitalizării la Jilava, să stea în același pat cu un deținut seropozitiv și i s-ar fi interzis, timp de mai multe luni, pe când se afla internat la infirmeria Penitenciarului Oradea, să-și exercite dreptul la plimbări zilnice în curtea unității, susțineri contestate de Guvern, Curtea apreciază că, în absența oricărei probe care să susțină aceste afirmații, nu se poate dovedi că reclamantul a fost supus la astfel de tratamente.

183. Curtea arată, de asemenea, că nici un element de probă nu susține afirmațiile reclamantului privitoare la producerea în incidentul cu codeținuții săi a unor fracturi craniene, la nivelul sternului și al coloanei vertebrale, nici pe cele privind pierderea, în același incident, a unghiei unui deget de la mână și a celei a unui deget de la picior și nici afirmațiile privind existența unor efecte durabile ale respectivelor tratamente asupra stării sale actuale de sănătate.

184. În consecință, Curtea statuează că preținsele rele tratamente la care se face referire în paragraful 74 in fine, 81, 83 și 86, de mai sus, nu pot fi considerate ca dovedite.

185. Din contră, Curtea arată că este incontestabil faptul că, în perioada de arestare preventivă, pe când se afla sub controlul gardienilor și al administrației penitenciare, reclamantul a suferit leziuni provocate prin lovire. Rapoartele medicale redactate de specialiști atestă, într-adevăr, multitudinea și intensitatea loviturilor la care a fost supus reclamantul în incidentul cu codeținuții, lovituri ce au produs echimoze palpebrale bilaterale, fractura piramidei nazale și a unei coaste.

Or, în opinia Curții, acestea sunt elemente de fapt stabilite în mod clar și care, prin ele însele, sunt suficient de serioase pentru a conferi faptelor caracterul unor tratamente inumane și degradante interzise de articolul 3 din Convenție.

186. Curtea arată, de asemenea, că gravitatea tratamentelor în cauză este amplificată de o serie de factori.

În primul rând, Curtea notează că este incontestabil faptul că după incidentul cu "Sisi" și "Raj", reclamantul a fost imobilizat, prin încătușare, din ordinul comandantului adjunct al penitenciarului, în aceeași celulă cu autorii agresiunii. Curtea remarcă, de asemenea, că, deși reclamantului i s-a prescris un bandaj toracic pentru tratarea fracturii (paragraf 105, de mai sus), nu rezultă din actele depuse la dosar că un astfel de bandaj a fost într-adevăr aplicat (paragrafele 106 și 111, de mai sus). Totodată, Curtea notează că, după numai zece zile de la incidentul care i-a provocat reclamantului fractura piramidei nazale și a unei coaste, acesta a fost transportat într-un vagon al penitenciarului, la sute de kilometri distanță față de locul de deținere, pe parcursul a mai multor zile, toate acestea în ciuda recomandării de repaus făcute de medici (paragraful 105, *in fine*), date ce nu au fost contestate de Guvern. Curtea menționează, de asemenea, că din actele transmise de reclamant, rezultă că acesta nu a beneficiat de un examen chirurgical și de tratament chirurgical, dacă era cazul, în perioada internării sale la Spitalul penitenciar Jilava (paragrafele 111 și 112, de mai sus).

187. În lumina celor expuse anterior și luând în considerare ansamblul de aspecte supuse examinării, Curtea concluzionează că tratamentele la care a fost supus reclamantul în perioada de arestare preventivă, astfel cum au fost expuse în paragrafele 185 și 186, de mai sus, sunt contrare dispozițiilor articolului 3 din Convenție. Urmează a se stabili dacă poate fi angajată răspunderea statului pentru acestea.

2. În ceea ce privește răspunderea autorităților: supravegherea deținutului

188. Curtea notează că Guvernul contestă faptul că, în cauză, ar fi existat un comportament culpabil al autorităților, fie sub forma unui act intenționat, fie sub forma unei neglijențe în serviciu, întemeindu-se pe declarațiile mai multor martori, Guvernul susține că autoritățile nu au fost implicate în declanșarea conflictului între deținuți și au luat măsurile necesare pentru ca un astfel de incident să nu se producă.

189. Sub acest aspect, Curtea reamintește, în primul rând, că articolul 3 din Convenție consacră una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice, interzicând, în termeni absoluți, tortura și pedepsele și tratamentele inumane sau degradante (*Aydin c. Turciei*, hotărâre din 25 septembrie, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-VI, § 81). Aceste dispoziții impun autorităților statelor contractante nu numai să se abțină de la a supune o persoană la astfel de tratamente, ci, de asemenea, pun în sarcina acestora obligația de a lua, în mod preventiv, măsuri de natură practică, necesare asigurării protecției integrității corporale și sănătății persoanelor private de libertate (*Mouisel c. Franței*, cererea nr. 67263/01, § 40, Culegerea de hotărâri și decizii 2002-I, *Keenan c. Marii Britanii*, cererea nr. 27229/95, § 110, Culegerea de hotărâri și decizii 2001-III). Totuși, această obligație nu trebuie interpretată de

așa manieră încât să impună statelor o sarcină imposibil de realizat sau excesivă (cf. *mutatis mutandis*, *Tanrikulu c. Turciei*, cererea nr. 21422/93, § 71, nepublicată).

190. În opinia Curții, dată fiind natura dreptului protejat de articolul 3, este suficient ca reclamantul să demonstreze că autoritățile nu au făcut ceea ce, în mod rezonabil, era de așteptat să facă pentru a împiedica materializarea unui risc real și imediat pentru integritatea fizică a reclamantului, un risc de care acestea aveau sau trebuia să aibă cunoștință. Răspunsul la această problemă depinde de ansamblul circumstanțelor cauzei (*mutatis mutandis*, *Keenan*, susmenționată, §§ 110-115). În consecință, Curtea urmează să stabilească dacă, în circumstanțele cauzei, autoritățile ar fi trebuit să știe că reclamantul risca să fie supus la rele tratamente din partea celorlalți deținuți și, în caz afirmativ, dacă au luat, în limitele competențelor lor, măsuri apte să determine evitarea unui astfel de risc.

191. Curtea remarcă faptul că în fișa medicală a reclamantului completată la sosirea în Penitenciarul Oradea, medicul notase că reclamantul suferea de "psihopatie paranoidă" (paragraful 22, de mai sus). De asemenea, așa cum s-a arătat în prezentarea situației de fapt, reclamantul a intrat, în repetate rânduri, în conflict cu codeținuții săi, motiv pentru care a fost transferat în mai multe celule (paragraf 88, 125 și 137, de mai sus). Mai mult, Curtea notează că, în ziua anterioară celei în care s-a produs incidentul cu "Sisi" și "Raj", reclamantul a fost examinat, la Spitalul de psihiatrie și neurologie Oradea, de un neuropsihiatru care a apreciat că reclamantul suferea de depresie nervoasă cu tulburări de comportament și a recomandat punerea sa sub observație (paragraful 102, anterior, *in fine*).

192. Curtea concluzionează că autoritățile interne ar fi putut, în mod rezonabil, prevedea, pe de o parte, că, dată fiind starea sa psihică, reclamantul era mai vulnerabil decât un deținut obișnuit și, pe de altă parte, că arestarea sa putea avea ca efect exacerbară sentimentului său de deprimare, sentiment, de altfel, inerent oricărei măsuri privative de libertate, precum și amplificarea irascibilității sale, pe care o manifestase deja față de alți deținuți. Din aceste considerente, Curtea apreciază că era necesară o supraveghere atentă a reclamantului de către autoritățile penitenciare.

193. Curtea subscrie la argumentul reclamantului, invocat în fața Parchetului Militar Oradea, potrivit căruia transferul său în celula nr. 42, în care se aflau recidiviști și deținuți condamnați definitiv, era contrar dispozițiilor legale interne în materia executării pedepselor atâta timp cât avea statutul de persoană arestată preventiv. Curtea notează, de asemenea, că reclamantul a fost agresat imediat după transferul său în celula nr. 42, cunoscută ca fiind "o celulă cu deținuți periculoși" (paragrafele 135 alineat 1, *in fine* și 136, de mai sus).

194. În al doilea rând, Curtea notează că, din actele dosarului, rezultă că gardianul S.A., de serviciu în noaptea incidentului, nu a intervenit imediat pentru a-l scoate pe reclamant din celulă sau pentru a determina încetarea actelor de agresiune împotriva acestuia. Sub acest aspect, Curtea reamintește declarația făcută de gardian în fața Parchetului, potrivit căreia acesta nu avea dreptul să intervină pentru a pune capăt conflictului (paragraful 126, de mai sus). Curtea notează, totodată, că declarațiile mai multor martori, ascultați în cauză de organele de urmărire penală, au făcut referire la refuzul gardianului de a interveni pentru a-l apăra pe reclamant (paragraful 127 și 135, de mai sus). Curtea reține, de asemenea, că după

incidentul cu cei doi codeținuți reclamantul a fost lăsat de gardieni în aceeași celulă cu agresorii săi, mai mult, a fost imobilizat.

195. Din aceste considerente, Curtea concluzionează că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja integritatea fizică a reclamantului, în cadrul competenței lor de a asigura paza persoanelor private de libertate și de a se asigura că nu se aduce atingere integrității fizice a acestora.

196. În consecință articolul 3 din Convenție a fost încălcat sub acest aspect.

2. Cu privire la caracterul anchetei

A. Argumentele părților

197. Reclamantul subliniază că procedura penală inițiată ca urmare a plângerii sale nu s-a finalizat prin angajarea răspunderii penale a vreunui dintre gardienii care au încercat să-l "lichideze", prin intermediul lui "Sisi" și "Raj".

198. Guvernul notează că la data de 24 iulie 1995, reclamantul a formulat pentru prima dată plângere împotriva gardienilor și codeținuților pentru rele tratamente. Se subliniază de asemenea, că, urmare a acestei plângeri, s-a procedat la efectuarea de cercetări penale aprofundate, care au condus la identificarea făptuitorilor, răspunderea penală a acestora neputând fi, însă, angajată, întrucât plângerea prealabilă nu a fost depusă în termenul prevăzut de articolul 180 din **Codul penal** coroborat cu articolul 284 din **Codul de procedură penală**. Guvernul relevă faptul că procurorul desemnat a instrumenta cauza a ascultat toate persoanele implicate în incident și pe cele care ar fi putut furniza informații cu privire la cauzele leziunilor suferite de reclamant. Se arată, de asemenea, că procurorul a dispus, la cererea reclamantului, efectuarea unei expertize medico-legale asupra stării de sănătate a reclamantului și a atașat dosarului cauzei toate fișele medicale de observație și extrase din registrele medicale ale penitenciarului, în măsura în care acestea priveau evoluția stării de sănătate a reclamantului.

B. Aprecierea Curții

199. Curtea reamintește că, atunci când o persoană afirmă că a fost supusă la tratamente contrare articolului 3 din Convenție din partea organelor de poliție sau a altor autorități similare ale statului, această dispoziție a Convenției, coroborată cu obligația generală impusă statului de articolul 1 din Convenție de a "recunoaște oricărei persoane aflată sub jurisdicția sa drepturile și libertățile garantate de Convenție" instituie o obligație a statului implicit de a iniția și derula o "anchetă oficială efectivă". Această anchetă, asemenea celei impuse de articolul 2 din Convenție, trebuie să fie capabilă să conducă la identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile. În caz contrar, în ciuda importanței sale fundamentale, interdicția legală generală de a supune o persoană la tratamente inumane sau degradante ar deveni inefficientă în practică și ar fi posibil, în anumite cazuri, ca reprezentanți ai statului să desconsidere în totalitate, folosindu-se de impunitatea absolută de care se bucură, drepturile persoanelor aflate sub controlul lor (*Labila*, susmenționată, § 131, *Assenov*, susmenționată, § 102).

Curtea reamintește considerațiile sale formulate în hotărârea sa *Ilhan c. Turciei* din 27 iunie 2000: "(...) având în vedere obligația statului care decurge din articolul 13 din Convenție, în temeiul căreia orice persoană care susține, cu temeinicie ("*grief defendable*"), că a fost supusă unor tratamente contrare articolului 3 din Convenție, trebuie să dispună de un recurs efectiv, reclamantul are posibilitatea reparării încălcării dreptului recunoscut de articolul 3 din Convenție și garanțiile procedurale împotriva unui eventual abuz din partea agenților statului. (...) necesitatea sau oportunitatea constatării într-o cauză dată a încălcării articolului 3 din Convenție, sub aspect procedural, va depinde de circumstanțele specifice speței" (hotărârea *Ilhan c. Turciei*, cererea nr. 22277/93 § 92, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-VII).

200. Curtea notează că, în cauză, a avut loc o anchetă, ca urmare a plângerii formulate de reclamant la data de 24 iulie 1995. În consecință, urmează să verifice dacă această anchetă a fost condusă în mod diligent și eficient.

201. Sub acest aspect, Curtea observă că cercetarea penală privitoare la faptele denunțate de reclamant a început la 17 august 1995, dată la care plângerea reclamantului împotriva codeținuților și gardienilor a fost înregistrată la Parchetul Militar Oradea.

a) Cu privire la caracterul diligent al anchetei

202. Curtea notează că, prin referatul din 20 octombrie 1997, parchetul a respins plângerea împotriva codeținuților ca tardiv introdusă, întrucât aceasta fusese depusă după împlinirea termenului prevăzut de articolul 180 din **Codul penal**, coroborat cu articolul 284 din **Codul de procedură penală**. Sub acest aspect, se amintește faptul că încadrarea juridică a faptelor este, în cauză, esențială, în măsura în care de aceasta depinde aprecierea plângerii reclamantului ca tardivă (ea fiind calificată drept plângere prealabilă, n.n.) sau ca introdusă în termen (având valoarea unei plângeri penale, n.n.).

203. Curtea precizează că reclamantul, în plângerea sa din 24 iulie 1995, a calificat tratamentele la care a fost supus de către codeținuți ca tentativă la infracțiunea de omor sau tentativă la vătămare corporală gravă, fapte prevăzute de articolul 174, respectiv 182 din **Codul penal**, pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, nefiind necesară, în acest scop, introducerea, într-un anumit termen, a unei plângeri prealabile. În schimb, parchetul a apreciat că faptele constituiau elementul material al infracțiunii de loviri și alte violente, prevăzute de articolul 180 alineatul 2 din **Codul penal**, dispoziție care, coroborată cu articolul 284 din **Codul de procedură penală**, prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă și că persoana vătămată poate introduce această plângere în termen de 2 luni.

204. Curtea notează, în continuare, că ceea ce distinge elementul material al infracțiunii de loviri și alte violente de cel al vătămării corporale grave este, în special, numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare și consecințele faptei asupra sănătății - dacă lovirile au avut sau nu ca efect pierderea unui simț sau organ ori o infirmitate permanentă fizică sau psihică (a se vedea capitolul "Drept intern aplicabil", paragraful 154, de mai sus). Curtea estimează că în speță un rol decisiv revine stabilirii, de către Parchet, a

consecințelor pe care incidentul cu codeținuții le-a avut asupra stării de sănătate a reclamantului.

205. Or, Curtea remarcă faptul că, abia la un an după depunerea plângerii, parchetul a dispus efectuarea unei expertize medico-legale (paragraful 130, de mai sus). Mai mult, raportul de expertiză a fost finalizat abia la 27 august 1997, adică la mai mult de doi ani și șapte luni de la incident.

206. În ceea ce privește referatul prin care a fost respinsă plângerea reclamantului, Curtea dezaproabă, în mod special, faptul că procurorul a concluzionat atât de rapid că leziunile suferite de reclamant i-au cauzat acestuia o incapacitate temporară de muncă de 18 zile, întemeindu-se pe un raport de expertiză care preciza, încă de la început, că reclamantul nu s-a prezentat la examenele medicale recomandate. Or, Curtea apreciază ca deosebit de surprinzător faptul că, deși reclamantul a declarat, la data de 11 iulie 1997, că a efectuat toate examenele recomandate și că a depus rezultatele acestora la laboratorul de medicină legală (paragraful 132, de mai sus), parchetul nu a acordat atenție acestei contradicții, deși era vorba de un aspect esențial, de care depindea încadrarea juridică a faptelor și, în consecință, posibilitatea de a angaja răspunderea făptuitorilor

207. Curtea menționează că, din actele dosarului nu rezultă dacă parchetul a admis cererea reclamantului de a fi supus unui examen tomografie (paragraful 138, de mai sus, in fine), examen ce ar fi permis să se stabilească, cu precizie și în mod obiectiv, dacă leziunile au generat sau nu o infirmitate, în sensul articolului 182 din **Codul penal**. Curtea notează că un astfel de examen medical a fost recomandat și de medicii care l-au tratat pe reclamant după punerea sa în libertate (paragraful 114, de mai sus), în scopul stabilirii stării sale de sănătate.

b) Cu privire la ancheta împotriva gardienilor

208. Curtea notează că parchetul a dispus respingerea ca nefondată a plângerii împotriva gardienilor P.S. și S.A. și împotriva comandatului adjunct al penitenciarului.

209. Sub acest aspect, Curtea reamintește că obligația autorităților interne de a pune un recurs efectiv la dispoziția unei persoane care susține, cu temeinicie ("grief defendable"), că a fost supusă unor tratamente contrare articolului 3 din Convenție nu implică, în mod necesar, sancționarea făptuitorilor. Convenția impune numai "inițierea și derularea unei anchete capabile să conducă la pedepsirea persoanelor responsabile" (*Egmez c. Cipru*, cererea nr. 30873/96, § 70, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-XII).

210. Este adevărat, așa cum de altfel indică și Guvernul, că autoritățile interne nu au manifestat pasivitate în procedura penală inițiată ca urmare a plângerii reclamantului, totuși, în opinia Curții, absența inactivității nu este suficientă pentru a exonera statul de responsabilitatea care îi revine, sub aspect procedural, potrivit dispozițiilor articolului 3 din Convenție. Curtea reamintește, în această privință, că autoritățile nu trebuie să subestimeze importanța mesajului pe care ele îl transmit persoanelor implicate și publicului larg, atunci când decid să înceapă sau nu urmărirea penală împotriva unor agenți ai statului acuzați că au supus o persoană unor tratamente contrare articolului 3 din Convenție. Curtea apreciază, în

special, că autoritățile nu trebuie să sugereze în nici un caz, că sunt dispuse să lase nepedepsite astfel de tratamente (*Egmez*, susmenționată, § 71).

211. În speță, Curtea notează că în referatul elaborat la finalizarea cercetării penale, parchetul s-a limitat să afirme că acuzațiile reclamantului împotriva gardienilor P.S. și S.A. și împotriva comandatului adjunct P.V. sunt nefondate.

212. Or, în absența unor motive convingătoare de natură să justifice numeroasele contradicții între declarațiile deținuților, cele ale reclamantului și ale gardienilor și mențiunile din registrul penitenciarului, o asemenea concluzie nu poate fi acceptată. În special, Curtea apreciază ca deosebit de surprinzător faptul că parchetul nu a încercat să clarifice, în referatul menționat, motivul pentru care în registrele penitenciarului și în fișele medicale completate la infirmeria închisorii, acte care au fost solicitate de parchet și depuse la dosar, s-a menționat faptul că reclamantul se autoagresase (paragrafele 106, 110 și 128, de mai sus).

213. Curtea dezaproabă faptul că, deși existau declarații concordante ale mai multor martori cu privire la refuzul gardianului S.A. de a interveni pentru a-l apăra pe reclamant și cu privire la imobilizarea acestuia de către acest gardian, la ordinul comandatului adjunct al penitenciarului, parchetul nu a menționat și nu a justificat în nici un fel aceste fapte în amintitul referat.

214. Din actele dosarului rezultă că reclamantul a formulat o plângere împotriva acestei soluții la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Acestea sunt singurele informații de care Curtea dispune cu privire la această procedură și este regretabil faptul că Guvernul nu a fost în măsură să comunice Curții informații cu privire la demersurile realizate de autoritățile competente să se pronunțe asupra acestei plângeri.

215. Având în vedere cele expuse anterior, Curtea apreciază că autoritățile nu au realizat o anchetă aprofundată și efectivă cu privire la plângerea reclamantului ce avea ca obiect relele tratamente, la care pretindea, cu temeinicie, că a fost supus în perioada de arestare preventivă. Curtea constată că articolul 3 din Convenție a fost încălcat sub acest aspect.

2. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 5 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

216. Reclamantul se plânge că măsura arestării preventive dispuse împotriva sa a fost ilegală, în condițiile în care nu existau motive temeinice de a crede că reclamantul a încercat să se sustragă urmăririi penale. Reclamantul invocă articolul 5 alineat 1 din Convenție, care prevede că:

„(1) Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: (...)

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau

când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;(...)

217. Curtea notează că acest capăt de cerere include două aspecte: primul privește luarea măsurii arestării preventive, deși nu existau motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica pe reclamant să se sustragă urmăririi penale; al doilea aspect poartă asupra menținerii reclamantului în stare de arest preventiv după expirarea mandatului de arestare.

1. Cu privire la luarea măsurii arestării preventive împotriva reclamantului în absenta unor indicii temeinice că acesta s-a sustras urmăririi penale după săvârșirea faptei

218. Reclamantul susține că a fost arestat preventiv, deși nu existau motive temeinice pentru luarea acestei măsuri.

219. Guvernul admite că măsura arestării preventive, în cauză, nu a fost dispusă cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare. Invocând considerentele hotărârii Curții de Apel Oradea din 6 aprilie 1995, Guvernul apreciază că nu existau motive temeinice pentru emiterea unui mandat de arestare împotriva reclamantului, deoarece, în realitate, acesta din urmă nu încercase să se sustragă urmăririi penale. Guvernul observă, de asemenea, că procurorul nu a respectat dispozițiile articolului 146 din **Codul de procedură penală**, neconsemnând în ordonanța prin care s-a dispus arestarea preventivă motivele pentru care lăsarea în libertate a reclamantului ar prezenta pericol pentru ordinea publică.

220. Curtea reamintește că pentru interpretarea termenului "potrivit căilor legale", prevăzut de articolul 5 alineat 1 din Convenție, Curtea face trimitere la legislația națională și consacră obligația de respectare a normelor interne procedurale și de drept substanțial (*Assenov*, susmenționată, § 139). Deși autoritățile naționale, în special instanțele judecătorești, sunt, în primul rând, competente să interpreteze și să aplice dreptul intern, totuși dacă nerespectarea dispozițiilor legale interne reprezintă, în același timp, o încălcare a articolului 5 alineat 1 din Convenție, Curtea poate și trebuie să exercite funcția sa de control asupra respectării dreptului național (*Douiye b c. Olanda*, cererea nr. 31464/96, § 45).

221. Sub acest aspect, Curtea notează că prin ordonanța din 5 iulie 1994, procurorul D. a dispus arestarea preventivă a reclamantului, în aplicarea articolelor 146 și 148 literele c), e) și h) din **Codul de procedură penală**, invocând faptul că reclamantul se sustrăsese urmăririi penale și că lăsarea sa în libertate prezenta pericol pentru ordinea publică. Or, prin hotărârea din 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a declarat ilegală arestarea preventivă a reclamantului, cu motivarea că acesta nu s-a sustras urmăririi penale, ci, dimpotrivă, a dat curs tuturor convocărilor parchetului, iar procurorul desemnat a instrumenta cauza l-a lăsat să aștepte, în zadar, pe culoarul parchetului.

222. Curtea notează, de asemenea, că Guvernul nu a contestat faptul că arestarea preventivă a reclamantului a fost dispusă cu nerespectarea dispozițiilor dreptului intern în materie, pe de o parte, pentru că nu au existat motive temeinice care să justifice emiterea mandatului de arestare și, pe de altă parte, pentru că procurorul a omis să menționeze, astfel

cum prevedeau dispozițiile articolului 146 din **Codul de procedură penală**, motivele care justifică aprecierea că lăsarea în libertate a reclamantului pune în pericol ordinea publică.

223. În aceste circumstanțe, Curtea apreciază că, în cauză, nerespectarea dispozițiilor legale ce reglementează în dreptul intern materia arestării preventive, fapt recunoscut de instanțele judecătorești interne și necontestat de Guvern, este, în mod evident, stabilită și atrage încălcarea articolului 5 alineat 1 litera c) din Convenție.

2. Cu privire la menținerea reclamantului în stare de deținere după expirarea mandatului de arestare

224. Reclamantul invocă faptul că a fost, în mod ilegal, menținut în stare de arest preventiv după expirarea mandatului de arestare.

225. Guvernul nu contestă această afirmație. El relevă că mandatul de arestare împotriva reclamantului, emis la data de 5 iulie 1994, pentru o durată de 30 de zile, a fost pus în executare la data de 20 iulie 1994 și a expirat la data de 19 august 1994. Guvernul afirmă că, potrivit dreptului intern, reclamantul ar fi trebuit pus în libertate la expirarea acestui termen, în cazul în care Tribunalul Bihor nu s-a pronunțat, până la acea dată, asupra necesității prelungirii măsurii arestării preventive.

226. Având în atenție principiile generale ale jurisprudenței sale în materie, enunțate la paragraful 220 de mai sus, Curtea remarcă faptul că menținerea reclamantului în stare de deținere după 19 august 1994, dată la care mandatul de arestare a expirat, a fost declarată ilegală de către Curtea de Apel Oradea, în lipsa unei prelungiri a măsurii de către tribunalul competent a se pronunța asupra legalității acesteia, fapt necontestat de Guvern.

227. În consecință, Curtea apreciază că menținerea reclamantului în stare de deținere după 19 august 1994 nu este conformă dispozițiilor legale și, prin aceasta, încalcă dispozițiile articolului 5 alineat 1 litera c) din Convenție.

3. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 3 DIN CONVENȚIE

228. Reclamantul se plânge, de asemenea, că nu a fost condus "de îndată", la instanța judecătorească, după arestarea sa. El invocă articolul 5 alineat 3 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute la alineatul 1 litera c) din prezentul articol, trebuie să aducă de îndată înaintea unui judecător sau a unui alt magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciarei (...)”

229. În observațiile inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, Guvernul a admis că legislația română în vigoare la data evenimentelor nu răspundea exigențelor articolului 5 alineat 3 al Convenției, întrucât procurorul, ce avea competența de a dispune măsura arestării preventive, nu oferea garanțiile pe care noțiunea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat 3 din Convenție, le implică. Or, în cauză, măsura arestării preventive

împotriva reclamantului a fost luată prin ordonanța procurorului din 20 iulie 1994, pentru o durată de 30 zile de la data arestării sale de către organele de poliție, adică 20 iulie 1994.

230. În observațiile sale complementare, ulterioare datei de 6 martie 2001, data pronunțării deciziei de admisibilitate a plângerii, Guvernul a susținut că nu ar trebui ca aprecierea încălcării unei dispoziții a Convenției să se facă *in abstracto*, căci o lege internă poate conduce, în anumite cazuri, la o încălcare a drepturilor garantate de Convenție, dar, în alte cazuri, se poate ajunge la constatarea, *in concreto*, a respectării Convenției. În acest sens, Guvernul subliniază că, la data de 21 iulie 1994, adică în ziua următoare arestării sale, reclamantul a fost condus, în temeiul articolelor 152 alineat 2, 4 și 5 din **Codul de procedură penală** la instanța judecătorească, respectiv Tribunalul Bihor, pentru a fi ascultat. Or, în opinia Guvernului, judecătorul desemnat a se pronunța asupra fondului cauzei oferea toate garanțiile impuse de articolul 5 alineat 3 din Convenții. Din aceste considerente, Guvernul considera că, în cauză, dispozițiile articolului 5 alineat 3 din Convenție nu au fost încălcate.

231. Curtea consideră necesar să examineze, mai întâi, argumentul invocat de Guvern în observațiile complementare. Sub acest aspect, Curtea reamintește că s-a pronunțat în mod constant în jurisprudența sa în sensul că prima teză a articolului 5 nu se rezumă la a prevedea accesul persoanei arestate la o autoritate judiciară, ci ea impune magistratului în fața căruia persoana arestată este condusă, obligația de a examina circumstanțele care militează pentru și contra menținerii arestării preventive, de a se pronunța potrivit criteriilor juridice asupra existenței unor motive temeinice care să justifice menținerea arestării și, în absența lor, de a dispune punerea în libertate (a se vedea, între altele, *Assenov*, susmenționată, § 146; *De Jong, Baljet și Van den Brink c. Olandei*, hotărârea din 22 mai 1984, seria A nr. 77, p. 21-24, § 44, 47 și 51). Cu alte cuvinte, articolul 5 alineat 3 impune ca magistratul să se pronunțe asupra legalității măsurii preventive.

232. În speță, Curtea notează că, după cum susține și Guvernul, reclamantul a fost condus pe data de 21 iulie 1994 în fața judecătorului M.V., președinte de secție la Tribunalul Bihor, care i-a adus la cunoștință reclamantului că parchetul a dispus trimiterea sa în judecată, i-a făcut cunoscut rechizitoriul și i-a pus întrebări în legătură cu o declarație pe care acesta a făcut-o la parchet.

233. Or, Curtea relevă că din actele dosarului nu rezultă că judecătorul a examinat aspectele privitoare la legalitatea arestării, într-adevăr, nu rezultă din încheierea de ședință din 21 iulie 1994 că problema legalității măsurii preventive a fost luată în discuție (paragraful 23, de mai sus, *in fine*).

234. Curtea apreciază că simpla aducere a reclamantului în fața judecătorului M.V., la data de 21 iulie 1994, nu era de natură să asigure respectarea articolului 5 alineat 3 din Convenție, în consecință, acest argument al Guvernului nu poate fi reținut.

235. În aprecierea Curții, capătul de cerere întemeiat pe articolul 5 alineat 3 din Convenție include două aspecte distincte: primul privește calitatea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat 3, a procurorului care a dispus măsura arestării preventive împotriva reclamantului; al doilea aspect poartă asupra caracterului "imediat" (prompt), în sensul

aceleiași dispoziții din Convenție, al controlului judecătoresc asupra legalității măsurii arestării preventive.

1. Cu privire la calitatea de magistrat a procurorului care a luat măsura arestării preventive

236. Conform principiilor stabilite de jurisprudența Curții, controlul judiciar al actelor executivului, prin care se aduce atingere dreptului la libertate al persoanelor, constituie un element esențial al garanției oferite de articolul 5 alineat 3 (*Aksoy c. Turciei*, hotărârea din 18 decembrie 1996, Culegerea de hotărâri și decizii 1996-VI, p. 2282, §76). Pentru a se considera că un "magistrat" exercită "funcții judiciare", în sensul acestei dispoziții, acesta trebuie să îndeplinească anumite condiții, ce reprezintă, pentru persoana arestată, garanții împotriva arbitrarului și a privării nejustificate de libertate (*Schiesser c. Elveției*, hotărârea din 4 decembrie 1979, seria A nr. 34, p. 13, §31). Astfel, "magistratul" trebuie să fie independent în raport de executiv și de părți (*Schiesser*, susmenționată, §31). În această privință, unele circumstanțe obiective, existente la momentul luării măsurii arestării preventive, pot fi relevante: dacă magistratul poate interveni în procedura penală ulterioară momentului luării măsurii, în calitate de organ de urmărire, independența și imparțialitatea sa poate fi pusă la îndoială (*Huber c. Elveției*, hotărârea din 23 octombrie 1990, seria A nr. 188, § 43 și *Brincat c. Italiei*, hotărârea din 26 noiembrie 1992, seria A nr. 249-A, p. 12, § 21).

237. Curtea relevă, în primul rând, că, în cauză, procurorul D.F. de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Bihor a intervenit inițial în stadiul de cercetare penală, analizând dacă există indicii temeinice că reclamantul a săvârșit o infracțiune, etapă finalizată prin dispunerea începerii urmăririi penale și prin luarea măsurii arestării preventive. Ulterior procurorul a instrumentat cauza, în calitate de organ de urmărire penală, etapă finalizată prin punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva reclamantului și trimiterea acestuia în judecată. Procurorul nu a reprezentat, în speță, Ministerul Public în procedura în fața instanței judecătorești, deși ar fi putut să o facă, căci nici o dispoziție legală în materia organizării judiciare nu o interzicea în mod expres. În consecință, este necesar a se examina dacă, în circumstanțele speței, procurorul oferea garanțiile de independență și imparțialitate pe care le presupune noțiunea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat 3 din Convenție.

238. Sub acest aspect, Curtea reamintește că, în cauza *Vasilescu c. României* (hotărârea din 22 mai 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-III, p. 1075, § 40, 41) a statuat deja, pe terenul articolului 6 alineatul 1 din Convenție, că în România, procurorii, acționând în calitate de reprezentanți ai Ministerului Public, subordonați, mai întâi, procurorului general, apoi ministrului justiției, nu îndeplinesc condiția de independență în raport cu puterea executivă. Curtea nu identifică nici un motiv care ar conduce la o concluzie diferită în speță, de această dată, pe terenul articolului 5 alineat 3 din Convenție, din moment ce independența față de executiv este inclusă printre garanțiile pe care le presupune noțiunea de "magistrat", în sensul articolului 5 alineat 3 din Convenție (*Schiesser*, susmenționată, § 31).

239. Având în vedere cele expuse anterior, Curtea concluzionează că procurorul care a dispus arestarea preventivă a reclamantului nu era un "magistrat", în sensul articolului 5

alineat 3 din Convenție, în consecință, urmează a se verifica dacă legalitatea măsurii arestării preventive a fost supusă controlului judecătoresc și dacă acesta a intervenit "de îndată" ("aussitot"), în sensul aceleiași dispoziții din Convenție.

2. În ceea ce privește respectarea condiției de promptitudine prevăzute de articolul 5 alineat 3 din Convenție

240. Curtea reamintește că articolul 5 alineat 3 din Convenție impune intervenția, de îndată, a controlului judecătoresc asupra legalității măsurii arestării preventive, promptitudinea unei asemenea proceduri fiind apreciată *in concreto*, în raport de circumstanțele cauzei (*De Jong, Baljet și Van den Brink*, susmenționată, p. 24 și 25, § 51 și 52). În același timp, în interpretarea și aplicarea noțiunii de promptitudine, nu se poate aplica principiul flexibilității decât într-o foarte mică măsură (*Brogan și alții c. Marii Britanii*, hotărârea din 29 noiembrie 1988, seria A nr. 145-B, p. 33-34, § 61), un control judecătoresc rapid asupra arestării preventive constituind, pentru persoana în cauză o garanție importantă împotriva unor rele tratamente (*Aksoy*, susmenționată, § 76).

241. În speță, Curtea notează că măsura arestării preventive împotriva reclamantului a fost luată prin ordonanța procurorului din 5 iulie 1994, pentru o durată de 30 de zile, începând cu data arestării sale, respectiv 20 iulie 1994. Or, abia la data de 28 noiembrie 1994 au fost examinate aspectele privitoare la legalitatea arestării preventive de către Tribunalul Bihor care, incontestabil, prezenta garanțiile impuse de articolul 5 alineat 3 din Convenție (paragraful 26, de mai sus). Durata totală a arestării preventive anterioare aducerii reclamantului în fața unui "magistrat" în sensul articolului 5 alineat 3 este, deci, de mai mult de patru luni.

242. Curtea reamintește că, în hotărârea Brogan, a statuat că o perioadă de patru zile și șase ore de la data la care mandatul de arestare a fost pus în executare până la data la care legalitatea măsurii a fost supusă controlului judecătoresc depășește limitele temporale stricte fixate de articolul 5 alineat 3 din Convenție, chiar dacă arestarea era necesară în scopul protejării colectivității, în ansamblul său, împotriva terorismului (*Brogan*, susmenționată, § 62). *A fortiori*, Curtea nu ar putea admite, în cauză, că era necesară arestarea preventivă a reclamantului pe o perioadă de mai mult de patru luni, fără ca el să fi fost condus în fața unui "magistrat", în sensul care articolului 5 alineat 3 din Convenție.

243. În consecință, articolul 5 alineat 3 din Convenție a fost încălcat în cauză.

4. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 4 DIN CONVENȚIE

244. Reclamantul se plânge, de asemenea, că instanța judecătorească sesizată, Curtea de Apel Craiova, nu a dispus în termen scurt cu privire la cererea sa de punere în libertate. El invocă articolul 5 alineat 4 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa, prin arestare sau deținere, are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

245. În observațiile sale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, Guvernul nu a contestat faptul că, în cauză, nu au fost respectate prevederile dreptului intern în materie, potrivit cărora măsura arestării preventive trebuie prelungită în termen de 30 de zile, iar recursul împotriva încheierii/sentinței (dacă măsura este prelungită o dată cu pronunțarea hotărârii pe fond a primei instanțe, n.n.) prin care se prelungește măsura arestării preventive trebuie soluționat în termen de 3 zile.

246. În observațiile complementare, Guvernul a precizat că a intervenit o eroare în observațiile sale inițiale, în sensul că termenul de trei zile la care se referire în aceste prime observații este termenul în care persoana arestată poate declara recurs împotriva încheierii prin care instanța se pronunță asupra prelungirii măsurii arestării preventive, și nu termenul în care trebuie soluționat recursul.

247. Invocând hotărârile *Rehbock c. Sloveniei* (cererea nr. 29462/95, § 84, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-XII) și *Jablonski c. Poloniei* (cererea nr. 33492/96, nepublicată), Guvernul admite că statului îi revine obligația de a reglementa o procedură judiciară rapidă, în cadrul căreia să se exercite controlul legalității arestării preventive, dar subliniază că aprecierea măsurii în care această obligație este îndeplinită trebuie realizată *in concreto*. În cauză, ca urmare a recursului declarat de reclamant la data de 9 decembrie 1994 împotriva sentinței prin care instanța s-a pronunțat și asupra prelungirii măsurii arestării preventive (prin respectiva sentință, prima instanță soluționa pe fond cauza, n.n.), Curtea de Apel Oradea a fixat un prim termen la data de 16 februarie 1995. Or, la acest termen de judecată, s-a hotărât amânarea examinării cauzei întrucât reclamantul era absent, instanței aducându-i-se la cunoștință că acesta urma să fie internat în Spitalul Penitenciar Jilava, fiind prezent numai avocatul reclamantului.

248. În opinia Guvernului, perioada de timp dintre cele două ședințe de judecată se explică prin faptul că instanța nu putea fixa un termen mai apropiat, întrucât nu avea cunoștință de durata spitalizării reclamantului. Guvernul subliniază, de asemenea, că la termenul din data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a pus, din oficiu, în discuția părților problema legalității arestării și a prelungirii acesteia, și, admitând recursul reclamantului, a dispus punerea sa în libertate.

249. Curtea reamintește că, prin garantarea unei căi de recurs persoanelor arestate sau deținute, articolul 5 alineat 4 consacră, de asemenea, dreptul acestora de a obține, în termen scurt, o hotărâre judecătorească prin care să se statueze asupra legalității măsurii arestării preventive și care să pună capăt privării de libertate, dacă aceasta este declarată ilegală (*Van der Leer c. Olandei*, hotărârea din 21 februarie 1990, seria A nr. 170-A, p. 14, § 35). Nu este necesar ca procedura prevăzută de articolul 5 alineat 4 să ofere garanții identice celor impuse de articolul 6 alineat 1 pentru procesele civile sau penale, dar ea trebuie să îmbrace un caracter judiciar și să ofere persoanei în cauză garanții adaptate naturii privării de libertate de care el se plânge (a se vedea, între altele, *Megyeri c. Germaniei*, hotărârea din 12 mai 1992, seria A nr. 237-A, pag. 11-12, § 22).

1. Perioada ce urmează a fi luată în considerare

250. Curtea observă că perioada ce urmează a fi luată în considerare pentru aprecierea celerității procedurii de examinare a legalității arestării a debutat cu cererea de punere în libertate formulată de către reclamant la 9 decembrie 1994, în cadrul recursului declarat împotriva sentinței din 28 noiembrie 1994. În susținerea recursului, reclamantul a solicitat, printre altele, examinarea cu prioritate a cererii sale de punere în libertate, menționând lipsa imparțialității procurorului desemnat a instrumenta cauza și riscul de abuz în cazul menținerii sale în stare de arest preventiv.

251. Curtea relevă că, abia la data de 6 aprilie 1995, Curtea de Apel Oradea a dat curs cererii reclamantului de a examina legalitatea măsurii arestării preventive, dispunând punerea sa în libertate.

252. Or, Curtea apreciază că, în principiu, un asemenea interval - trei luni și douăzeci și opt de zile - este incompatibil cu noțiunea de "în termen scurt", prevăzută de articolul 5 alineat 4 din Convenție. În consecință, Curtea va examina, în lumina argumentelor Guvernului, dacă există circumstanțe de natură excepțională care să permită justificarea în speță a unei derogări de la acest principiu.

2. Respectarea principiului soluționării "în termen scurt"

253. Curtea subliniază mai întâi că această noțiune nu se poate aprecia *in abstracto*, ci - ca și în cazul interpretării noțiunii de "*durată rezonabilă*" prevăzută de articolele 5 alineat 3 și 6 alineat 1 din Convenție - trebuie să se aprecieze în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. În această privință, Curtea notează că Guvernul a evidențiat o serie de elemente care, în ansamblul lor, pot justifica durata procedurii: astfel, motivul pentru care curtea de apel a fixat, la data de 16 februarie 1995, un nou termen de judecată atât de lung a fost, pe de o parte, absența reclamantului la acest termen și, pe de altă parte, imposibilitatea instanței de a cunoaște perioada de spitalizare a acestuia. Curtea notează că Guvernul invocă, de asemenea, argumentul potrivit căruia, la termenul din 6 aprilie 1995, curtea de apel a examinat din oficiu aspectele privitoare la legalitatea măsurii arestării preventive luate împotriva reclamantului.

254. Deși nu contestă faptul că participarea reclamantului la ședința de judecată în care se analizează legalitatea arestării sale preventive constituie una din garanțiile procesuale ce trebuie asigurate în materia controlului lipirii de libertate, nu este mai puțin adevărat că reclamantul avea dreptul să obțină "într-un termen scurt" o hotărâre - pozitivă sau negativă - asupra legalității măsurii dispuse împotriva sa.

255. Or, Curtea nu înțelege de ce internarea reclamantului la Spitalul penitenciar Jilava și absența sa la termenul din 16 februarie 1995 au fost atât de importante, încât Curtea de Apel Oradea să considere necesar să amâne examinarea cauzei până la data de la 6 aprilie 1995, adică o lună și optsprezece zile mai târziu. Curtea notează că reclamantul a fost, de altfel, readus la Penitenciarul Oradea la data de 20 februarie 1995 (paragrafele 83 și 98, de mai sus).

256. În plus, Curtea reamintește că un control judiciar rapid al legalității arestării, așa cum prevede articolul 5 alineat 4 din Convenție, constituie pentru persoana care face obiectul

măsurii în cauză o garanție importantă împotriva relelor tratamente (*mutatis mutandis*, Aksoy, susmenționată, § 76). Or, relevă Curtea, în speță nu se contestă că, între 9 decembrie 1994, dată la care reclamantul a solicitat punerea sa în libertate, invocând nelegalitatea arestării sale preventive și riscul de abuz, și 6 aprilie 1995, dată la care curtea de apel a statuat asupra cererii sale, reclamantul a fost supus în penitenciar la tratamente declarate de Curte contrare articolului 3 din Convenție (paragraful 185, de mai sus).

257. În aceste circumstanțe, Curtea estimează că garanția de celeritate, prevăzută de articolul 5 alineat 4 din Convenție, nu a fost respectată, în cauză, și, deci, că articolul 5 a fost încălcat și sub acest aspect.

5. ASUPRA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A ARTICOLULUI 5 ALINEAT 5 DIN CONVENȚIE

258. Reclamantul se plânge că nu a obținut o reparație pentru deținerea sa ilegală. El invocă articolul 5 alineat 5 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană care este victimă a unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparație.”

259. În observațiile sale inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, transmise Curții la data de 13 iulie 1998, Guvernul a precizat că reclamantul putea beneficia de despăgubiri pentru prejudiciul suferit pe calea unei acțiuni în reparare întemeiată pe articolul 504 din Codul de procedură penală. Guvernul a subliniat că reclamantul poate oricând (în sensul că la momentul transmiterii observațiilor, reclamantul putea introduce această acțiune, n.n.) să facă apel la această procedură, întrucât termenul general de prescripție de 3 ani care, în opinia Guvernului, curge de la data pronunțării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 26 noiembrie 1996, nu se împlinise încă.

260. În observațiile sale complementare asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, transmise Curții la data 5 iunie 2001, Guvernul precizează că dispozițiile articolului 504 din **Codul de procedură penală** au un caracter special și sunt aplicabile situațiilor limitativ prevăzute în textul său. Or, în opinia Guvernului, această reglementare nu exclude posibilitatea, pentru reclamant, de a face uz de alte căi de recurs care i-ar permite obținerea unei reparații pentru prejudiciul pretins.

În special, Guvernul relevă faptul că în dreptul român, comitenții sunt responsabili, în temeiul articolului 1000 alineat 3 din Codul civil, pentru prejudiciile cauzate de prepușii lor în exercitarea funcțiilor ce le-au fost încredințate, (paragraful 153, de mai sus). Guvernul furnizează, cu titlu de exemplu, o copie nedată și nesemnată a unei acțiuni civile bazată pe articolul 1000 alineat 3 din Codul civil, prin care o persoană fizică (D.V.) a chemat în judecată Curtea de Apel București și Ministerul Justiției, pentru a fi obligați, în calitatea lor de comitenți, la plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit ca urmare arestării, măsură apreciată nelegală.

261. Reclamantul consideră că, la data introducerii cererii sale, nu era reglementată în dreptul românesc o procedură care să-i permită obținerea de despăgubiri pentru arestarea sa

nelegală. Mai mult, el relevă faptul că în 1999, a dat curs recomandărilor formulate de Guvern în observațiile sale inițiale asupra admisibilității și temeiniciei plângerii, introducând o acțiune în reparare întemeiată pe articolul 504 din **Codul de procedură penală**. Totuși, instanțele judecătorești naționale au respins acțiunea sa, deși a fost introdusă în termenul general de prescripție de trei ani, așa cum a indicat Guvernul.

262. Curtea reamintește că articolul 5 alineat 5 este respectat dacă persoana poate cere o reparație pentru privarea sa de libertate realizată în condiții contrare dispozițiilor articolului 5 alineatele 1-4 (*Wassink c. Olandei*, hotărârea din 27 septembrie 1990, seria A nr. 185-A, p. 16, § 38). Dreptul la reparație garantat de paragraful 5 presupune că a fost deja constatată încălcarea unuia dintre celelalte paragrafe ale articolului 5 fie de către o autoritate națională, fie de către organele Convenției. Luând în considerare concluziile la care a ajuns Curtea la paragrafele 223, 227, 257 de mai sus, rezultă că articolul 5 alineatul 5 este aplicabil în cauză.

263. Curtea relevă faptul că Guvernul invocă două căi de recurs care i-ar fi permis reclamantului să obțină despăgubiri pentru prejudiciul pretins, adică, în primul rând, o acțiune în reparare întemeiată pe articolul 504 din **Codul de procedură penală** și, în al doilea rând, o acțiune în răspundere civilă delictuală, întemeiată pe articolul 1000 alineatul 3 din Codul civil.

264. În ceea ce privește prima dintre căile indicate de Guvern, Curtea reamintește că ea nu procedează la o examinare *in abstracto* a legislației și jurisprudenței interne relevante, ci verifică dacă modul în care acestea au fost aplicate în cazul reclamantului a condus la o încălcare a dispozițiilor Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Padovani c. Italiei*, hotărârea din 26 februarie 1993, seria A nr. 257-B, p. 20, § 24). Sub acest aspect, Curtea notează că reclamantul a introdus la data de 18 noiembrie 1999 o acțiune în despăgubiri întemeiată pe articolul 504 din **Codul de procedură penală**, așa cum a indicat Guvernul în stadiul admisibilității cererii, adică în termenul general de prescripție de trei ani care a început să curgă de la data pronunțării hotărârii Curții Supreme de Justiție din 26 noiembrie 1996.

265. Or, Curtea relevă că Judecătoria Timiș a respins cererea în despăgubiri a reclamantului de două ori: mai întâi la data 7 iulie 2000, ca prematur introdusă, cu motivația că procedura penală inițiată împotriva sa era încă *pendinte* și, a doua oară, la data de 18 ianuarie 2002, ca prescrisă, cu motivația că termenul de prescripție de un an prevăzut de articolul 505 alineat 2 din **Codul de procedură penală** fusese depășit.

266. Date fiind aceste puncte de vedere contradictorii ale Guvernului și ale instanțelor naționale cu privire la termenul în care reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în despăgubiri pentru prejudiciul suferit urmare arestării sale nelegale, Curtea apreciază că nu este necesar să se pronunțe asupra interpretării acestei probleme de drept intern (*Vasilescu*, susmenționată, § 39). Ea precizează, de asemenea, că nu-i revine competența de a se pronunța asupra oportunității soluțiilor instanțelor interne; rolul său se rezumă la a verifica conformitatea cu dispozițiile Convenției a consecințelor ce decurg din aplicarea dreptului național (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Brualla Gomez de la Torre c. Spania*, hotărârea din 19 decembrie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-VIII, p. 2955, §32). Curtea va avea în atenție, în examinarea cauzei, dispozițiile dreptului român existente la data introducerii cererii.

267. Curtea observă că, potrivit dispozițiilor articolelor 504 și 505 din **Codul de procedură penală**, reclamantul poate introduce o cerere în despăgubiri în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data emiterii rezoluției de neîncepere sau de scoatere de sub urmărire penală. Or, așa cum notează Curtea până la această dată reclamantul nu a fost nici achitat, și nici nu a beneficiat de o rezoluție de neîncepere sau de scoatere de sub urmărire penală.

268. Curtea notează că Guvernul nu a prezentat nici un exemplu din practica instanțelor naționale care să susțină argumentul potrivit căruia o acțiune întemeiată pe articolul 504 din **Codul de procedură penală** ar permite părții interesate să obțină o reparație atunci când o instanță a constatat, așa cum este cazul reclamantului, că arestarea preventivă a fost nelegală. În aceste circumstanțe, Curtea constată caracterul incert al căii de recurs indicate.

269. În ceea ce privește ce-a de-a doua cale de recurs indicată de Guvern, adică o acțiune în răspundere civilă delictuală întemeiată pe articolul 1000 alineat 3 din Codul civil (paragraful 153, de mai sus), Curtea relevă că observațiile prezentate de Guvern, asupra acestui aspect, au mai de grabă forma unei excepții de neputință a căilor de recurs interne care fiind invocată pentru prima oară după pronunțarea deciziei de admisibilitate a cererii, nu poate fi luată în considerare (a se vedea, printre altele, *Ceteroni c. Italia*, hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegerea de hotărâri și decizii 1996-V, p. 1755-1756, §19).

În orice caz, Curtea notează că dosarul cauzei nu conține nici un exemplu de practică judiciară în care o persoană să fi obținut o reparație de tipul celei prevăzute de articolul 5 alineatul 5 din Convenție, invocând dispoziția legală menționată de Guvern (articolul 1000 alineatul 3 din Codul civil, n.n.). Curtea relevă, în această privință, că Guvernul s-a limitat la transmiterea copiei unei cereri prin care un justițiabil a sesizat o instanță internă, în temeiul dispoziției în cauză. Or, Curtea notează că acea copie nu este nici datată, nici semnată și că nu se poate stabili cu certitudine că o asemenea acțiune a fost, în mod real, introdusă la o instanță internă, nici a fortiori că ar fi făcut obiectul examinării acesteia din urmă.

270. Ținând cont de cele de mai sus, Curtea apreciază că exercitarea efectivă a dreptului garantat de articolul 5 alineatul 5 din Convenție nu a fost asigurată cu suficientă certitudine, în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ciulla c. Italia*, hotărârea din 22 februarie 1989, seria A, nr. 148, p. 18, § 44).

271. În consecință, Curtea apreciază că a existat o încălcare a articolului 5 alineatul 5 din Convenție.

6. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 ALINEATUL 1 DIN CONVENȚIE

272. Reclamantul se plânge de durata procedurii penale îndreptate împotriva sa care este încă pendinte pe rolul instanțelor române El invocă că articolul 6 alineatul 1 din Convenție, care prevede că:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public, și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială (...) care va hotărî asupra temeiniciei (...) oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.”

273. Guvernul apreciază că exigența celerității prevăzute de articolul 6 alineatul 1 din Convenție a fost respectată în cauză. Sub acest aspect, Guvernul subliniază că punctul de plecare pentru calculul duratei procedurii este 5 iulie 1994, dată la care reclamantul a fost arestat și a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa. În ceea ce privește punctul final ce urmează să fie luat în considerare în scopul interpretării caracterului rezonabil al duratei procedurii, Guvernul admite că acțiunea penală împotriva reclamantului se află încă pe rolul instanțelor române.

274. Guvernul apreciază că deși prezintă un nivel obișnuit de complexitate, cauza se dovedește a fi foarte delicată prin prisma circumstanțelor particulare ale acesteia, judecătorii manifestând o atenție deosebită cauzei pentru a evita o eroare judiciară. În ceea ce privește modul în care a fost derulată procedura, Guvernul apreciază că nu au existat perioade importante de inactivitate din partea autorităților. El subliniază, sub acest aspect, că prelungirea procedurii nu echivalează cu constatarea inactivității autorităților și că nimic nu permite să se presupună că poliștii, procurorii sau judecătorii au urmărit prelungirea procedurii în mod arbitrar. Guvernul apreciază, de asemenea, că reclamantul este cel răspunzător de întârzierile înregistrate în timpul procedurii.

1. Perioadă ce urmează a fi luată în considerare

275. Curtea reamintește că în materie penală, "termenul rezonabil" prevăzut de articolul 6 alineat 1 începe să curgă de la data la care o persoană este "acuzaată". Aceasta poate fi o dată anterioară trimiterii în judecată a persoanei, putând constitui punct de plecare data arestării, data punerii în mișcare a acțiunii penale sau a începerii cercetării penale. "Acuzația", în sensul articolului 6 alineatul 1 din Convenție, poate fi definită "ca notificarea oficială, provenind de la autoritatea competentă, cu privire la reproșul ce i se aduce unei persoane de a fi săvârșit o infracțiune", idee care corespunde noțiunii de "repercusiune importantă asupra situației persoanei", (a se vedea, *Reinhardt și Slimane-Kaid c. Franța*, hotărârea din 31 martie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-II, p. 660, § 93).

276. Curtea constată că au existat repercusiuni importante asupra situației reclamantului începând de la data la care parchetul a dispus, prin rezoluția din 7 iunie 1994, începerea urmăririi penale împotriva sa (paragraful 16, de mai sus). Totuși, nu de la această dată Curtea era competentă să se pronunțe asupra cauzei, ci la 24 iunie 1994, dată la care România a ratificat Convenția (*mutatis mutandis*, *Horvat c. Croația*, nr. 51585/99, § 50, Foți și alții c. Italia, hotărârea din 10 decembrie 1982, seria A nr. 56, p. 18, § 53). Curtea menționează că procedura în cauză este actualmente pendinte pe rolul Judecătoriei Craiova. Până în prezent procedura a durat mai mult de opt ani și opt luni.

277. În interpretarea caracterului rezonabil al procedurii, Curtea va avea în vedere stadiul acesteia la data de 24 iunie 1994 (a se vedea, *Styrkowski c. Polonia*, hotărârea din 30

octombrie 1998, Culegerea de hotărâri și decizii 1998-VIII, § 46 și *Podbielski c. Polonia*, hotărârea din 30 octombrie 1998, Culegerea 1998-VIII. p. 3395, §31).

2. Cu privire la caracterul rezonabil al duratei procedurii

278. Caracterul "rezonabil" al duratei procedurii se apreciază ținând seama de circumstanțele cauzei și criteriile consacrate în jurisprudența Curții, în special complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente (a se vedea, printre altele, *Pelissier și Sassi c. Franța* (G.C.), nr. 25444/94, § 67, CEDH 1999-II, și *Philis c. Grecia* (nr. 2), hotărârea din 27 iunie 1997, Culegerea de hotărâri și decizii 1997-I V, p. 1083, § 35).

279. Curtea subscrie argumentelor Guvernului potrivit cărora cauza prezintă o anumită complexitate și că nu au existat perioade semnificative de inactivitate din partea autorităților pe parcursul procedurii în considerare. Curtea relevă că actele de procedură s-au derulat la intervale rezonabile și regulate, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Curtea admite, de asemenea, că reclamantul a contribuit, într-o anumită măsură, la prelungirea procedurii, mai ales prin cererea sa de strămutare a cauzei la o altă instanță judecătorească, la care nu s-a prezentat la mai multe termene fixate.

280. Totuși, Curtea estimează că prelungirea procedurii în mod nerezonabil se datorează deficiențelor autorităților. Sub acest aspect, trebuie amintit faptul că la 6 aprilie 1995, după un prim ciclu procesual complet, Curtea de Apel Oradea a anulat toate actele de procedură efectuate de parchet, după ce a pus în evidență viciile de procedură înregistrate în etapa de urmărire penală și a restituit dosarul pentru reluarea urmăririi penale. Curtea observă că, după un al doilea ciclu procesual complet, când cauza se afla din nou în faza de recurs, Curtea de Apel Craiova a desființat în totalitate, la 13 septembrie 2000, hotărârile instanțelor inferioare, cu motivarea că acestea au omis să stabilească legătura de cauzalitate între acțiunile reclamantului și leziunile suferite de partea vătămată, trimițând cauza spre rejudecare primei instanțe.

281. În aceste circumstanțe, Curtea estimează că autoritățile române pot fi făcute răspunzătoare pentru întârzierea generală înregistrată în modul de tratare a acestei cauze, pentru care nici o explicație pertinentă nu a fost avansată de către Guvern.

282. Ținând cont de comportamentul autorităților competente, Curtea estimează că nu s-ar putea aprecia ca "rezonabilă" o durată totală a procedurii de mai mult de opt ani și opt luni care, în plus, este încă pendinte pe rolul instanței de fond.

283. În consecință, a existat în cauză o încălcare a articolului 6 din Convenție.

7. CU PRIVIRE LA PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 ALINEAT 3 DIN CONVENȚIE

284. Reclamantul invocă, de asemenea, faptul că, în etapa urmăririi penale, nu a beneficiat de asistență juridică. Curtea a analizat acest capăt de plângere în lumina articolului 6 alineat 3 litera c) din Convenție, care prevede că:

„Orice acuzat are, în special, dreptul la:...

c) să apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.”

285. În opinia Guvernului, eventualele deficiențe sub aspectul garantării dreptului la apărare apărute în cauză, în faza urmăririi penale au fost remediate în faza de judecată, etapă în care reclamantul a avut ocazia de a pune concluzii, asistat de avocații săi aleși. Guvernul apreciază că unica declarație dată de reclamant fără a fi asistat un avocat, cea din 23 iunie 1994, era identică celor făcute de el ulterior, în faza de judecată, perioadă în care a beneficiat de asistență juridică. Din aceste considerente, Guvernul apreciază că nu ar putea fi identificată, în cauză, nici o încălcare a dreptului la proces echitabil, garantat de articolul 6 alineat 3 litera c) din Convenție.

286. Curtea precizează că a avut, deja, ocazia de a se pronunța asupra unor cauze similare celei prezente, în care reclamanții se plâneau, ca și domnul Pantea, că nu au beneficiat de asistență juridică cu ocazia luării primelor declarații, în faza de cercetare penală. Sub acest aspect, Curtea reamintește concluziile sale în hotărârile *Imbrioscia c. Elveției* din 24 noiembrie 1993 (seria A no. 275, p. 13, § 36) și *John Murray c. Marii Britanii* din 28 octombrie 1994 (seria A no. 300-A, p. 54, § 62), potrivit cărora articolul 6 din Convenție se aplică chiar și în stadiul cercetării penale efectuate de poliție, dreptul la apărare prevăzut de articolul 6 alineat 3 constituind, printre altele, un element al noțiunii de proces echitabil în materie penală care poate juca un rol important, în măsura în care nerespectarea inițială a acestui drept ar putea compromite caracterul echitabil al procesului.

287. Curtea a subliniat, în hotărârile susmenționate, că modul de aplicare a articolului 6 alineat 3 litera c) în faza de urmărire penală depinde de particularitățile procedurii și de circumstanțele cauzei și că, pentru a stabili dacă exigențele articolului 6 au fost respectate, trebuie să fie analizat ansamblul procedurilor derulate în cauză (*Imbrioscia*, susmenționată, p. 13-14, § 38 și *John Murray*, susmenționată, p. 54-55, § 63).

288. Or, Curtea notează că procedura având ca obiect acțiunea penală este încă pendinte pe rolul Judecătoriei Craiova, instanță la care cauza a fost trimisă cauza spre rejudecare, prin hotărârea Curții de Apel Craiova (paragraful 72, de mai sus). Curtea nu este, deci, în măsură să procedeze la o evaluare globală a procedurii litigioase și apreciază că nu se poate pronunța nici asupra posibilei soluții ce va fi pronunțată de Judecătoria Craiova, nici asupra rezultatului unui eventual apel ce ar fi introdus de către reclamant împotriva respectivei soluții.

289. În aceste condiții, Curtea concluzionează că acest capăt de cerere este prematur introdus, în măsura în care procedura internă al cărei caracter echitabil este pus în discuție de reclamant este încă în curs de derulare în fața instanțelor interne.

290. În concluzie, în acest stadiu al procedurii, nu se poate constata încălcarea articolului 6 din Convenție.

8. CU PRIVIRE LA PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

291. Reclamantul se plânge că autoritățile au adus atingere dreptului său la viață privată și familială, recunoscut de articolul 8 din Convenție, care prevede că:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie (...).

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept, decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege, și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică (...) apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale.”

292. Reclamantul susține că menținerea sa în stare de deținere a avut repercusiuni negative asupra vieții sale de familie și, în particular, asupra copiilor săi, din care unul ar fi fost părăsit de către soția sa, iar celălalt nu ar fi promovat examenul de admitere într-un institut de învățământ superior. El subliniază, printre altele, că autoritățile penitenciare au împiedicat-o pe soția sa să-l viziteze, pentru ca aceasta să nu descopere leziunile provocate de codeținuți cu complicitatea gardienilor și că administrația penitenciară i-ar fi sustras un colet. Reclamantul susține, de asemenea, că autoritățile penitenciare au adus atingere dreptului său la corespondență, prin violarea corespondenței cu Comisia.

293. Guvernul contestă aceste afirmații ale reclamantului, subliniind că acesta nu a prezentat nici o probă în susținerea afirmațiilor sale. În ceea ce privește susținerile potrivit cărora nu i s-a permis soției reclamantului să-l viziteze în penitenciar, Guvernul apreciază că sunt nesincere, așa cum rezultă din declarația făcută de soția reclamantului la parchet (paragraful 122, de mai sus) și din mențiunile consemnate în registrele închisorii din Oradea (par. 141 de mai sus).

294. Curtea notează că afirmația reclamantului potrivit căreia soția sa ar fi fost împiedicată să-l viziteze în închisoare este contrazisă de declarația pe care aceasta a făcut-o în fața procurorului, la data de 8 septembrie 1995, declarație din care reiese să și-a vizitat soțul între 18 și 20 ianuarie 1995 (paragraful 122, de mai sus, *in fine*). În ceea ce privește celelalte susțineri ale reclamantului, privitoare la pretinsa încălcare a articolului 8 din Convenție, Curtea notează că din actele dosarului nu rezultă că ar exista indicii că menținerea în stare de deținere a reclamantului a avut repercusiuni asupra vieții private a membrilor familiei sale, că i-ar fi fost sustrate pachetele sau că autoritățile române ar fi adus atingere corespondenței reclamantului cu Comisia.

295. Din aceste considerente, Curtea concluzionează că în cauză nu a existat o încălcare a articolului 8 din Convenție.

9. CU PRIVIRE LA APLICABILITATEA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

296. Conform articolului 41 din Convenție:

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din prezenta convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale acestei măsuri, prin hotărârea Curții se acordă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul suferit

297. Reclamantul face distincția între două categorii de prejudicii:

– un prejudiciu material, în cuantum de 100.000 USD sau de 3 miliarde de lei românești (ROL), care include:

a) cheltuielile legate de deplasările sale și ale martorilor la numeroasele termene fixate, în cauză, de instanțele naționale, precum și alte cheltuieli de judecată;

b) cheltuielile de deplasare a membrilor familiei, pentru a-l vizita la penitenciar și cheltuielile de transmitere a coletelor;

c) despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a arestării sale ilegale;

d) cheltuielile legate de tratarea afecțiunilor survenite în perioada de arestare preventivă, pentru remedierea deficiențelor auditive și vizuale, pentru ameliorarea stării piramidei nazale și pentru înlocuirea dinților pierduți în acea perioadă;

– un prejudiciu moral de 100.000 USD sau 3 miliarde de lei (ROL), prejudiciu reprezentat de suferințele fizice și psihice la care a fost supus în perioada de arestare preventivă și atingerea adusă reputației sale, prin încarcerarea sa și prin procedura penală pe care autoritățile "au înscenat-o" împotriva sa.

298. Reclamantul evidențiază că necesitatea de a participa la numeroasele acte de cercetare, audieri, reconstituiri, precum și timpul folosit pentru elaborarea, susținerea și dactilografierea cererilor și memoriilor a afectat munca sa de avocat, nepermițându-i să se angajeze în procese complexe și multiple, deoarece nu cunoștea cu certitudine timpul pe care îl poate conferi profesiei sale. În plus, reclamantul subliniază că nu a putut să se angajeze ca avocat la cabinete de consultanță juridică importante, deoarece reputația sa a fost afectată de faptul că era în proces cu statul român, ceea ce i-ar fi diminuat substanțial veniturile, în cadrul unui astfel de cabinet.

299. Reclamantul subliniază că probele pe care le-a putut furniza în fața Curții pentru a-și susține afirmațiile și pretențiile sunt pe măsura modestelor sale mijloace financiare și a climatului de corupție care domină justiția din România.

300. Guvernul solicită Curții respingerea pretențiilor formulate de reclamant cu titlu de despăgubiri materiale, apreciind că ele au fost formulate într-o manieră ambiguă și nu au fost justificate. În opinia Guvernului, nu au existat o legătură de cauzalitate între pretensele încălcări ale dispozițiilor Convenției și prejudiciul material de care se face vorbire. În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul solicită Curții să constate că hotărârea să constituie, în sine, o reparație echitabilă a prejudiciului moral rezultat din încălcarea articolului 5 alineat 1 din Convenție, încălcare pe care Guvernul nu o contestă, Pentru celelalte pretense încălcări ale dispozițiilor Convenției, pe care Guvernul le contestă, apreciază că nu este necesar a fi acordată, de către Curte, o reparație.

301. Curtea statuează că, în mod incontestabil, reclamantul a suferit prejudicii materiale și morale, pentru care simpla constatare a încălcării nu poate constitui o reparație echitabilă. Dată fiind gravitatea și numărul încălcărilor constante ale dispozițiilor Convenției, statuând în echitate, Curtea acordă reclamantului 40.000 EUR, pentru prejudiciul material și moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

302. Reclamantul solicită 100.000 USD sau 3 miliarde de lei românești (ROL), cu titlu de cheltuieli de judecată, legate de procedura internă și de cea în fața organelor Convenției, cuprinzând; taxe poștale, taxe de redactare a documentelor, cheltuieli legate de fotocopierea actelor, traducerea acestora, precum și timpul consacrat elaborării memoriilor în susținerea plângerii, care s-ar ridica, potrivit estimării sale, la o sută de zile.

303. Guvernul contestă faptul că procedura internă și cea în fața Curții ar fi implicat cheltuieli în cuantumul indicat de reclamant.

304. Curtea a examinat cererea de satisfacție echitabilă a reclamantului în lumina principiilor stabilite în jurisprudența sa (hotărârile *Nikolova c. Bulgariei* (GC), cererea nr. 31195/96, § 79, Culegerea de hotărâri și decizii 1999-II, *Ozturk c. Turciei* (GC), cererea nr. 22479/93, § 83, Culegerea de hotărâri și decizii 1999-VI, și *Witold Litwa c. Poloniei*, cererea nr. 26629/95, § 88, Culegerea de hotărâri și decizii 2000-III).

305. Făcând aplicarea acestor principii în prezenta cauză și statuând în echitate, potrivit articolului 41 din Convenție, Curtea consideră necesar a acorda reclamantului 6.000 EUR, cu titlu de cheltuieli de judecată, la care se adaugă orice sumă datorată de acesta cu titlu de impozit.

C. Dobânzi moratorii

306. Curtea consideră necesar să fixeze nivelul dobânzilor moratorii la cel al dobânzii împrumutului marginal, practicat de Banca Centrală Europeană, majorat cu trei procente.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. Hotărăște că a existat o încălcare a articolului 3 din Convenție, sub aspectul tratamentelor la care a fost supus reclamantul pe perioada arestării sale preventive;

2. Hotărăște că a existat o încălcare a articolului 3 din Convenție, sub aspectul anchetei efective ce ar fi trebuit realizată de autorități cu privire la tratamentele menționate;

3. Hotărăște că a existat o încălcare a articolului 5 alineat 1 din Convenție, ca urmare a arestării reclamantului, în absența unor motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să fugă după săvârșirea unei infracțiuni;

4. Hotărăște că a fost încălcat articolul 5 alineat 1 din Convenție, prin menținerea reclamantului în stare de arest preventiv după expirarea mandatului de arestare;

5. Hotărăște că a fost încălcat articolul 5 alineat 3 din Convenție;

6. Hotărăște că a fost încălcat articolul 5 alineat 4 din Convenție;**7.** Hotărăște că a fost încălcat articolul 5 alineat 5 din Convenție;

8. Hotărăște că a fost încălcat articolul 6 alineat 1 din Convenție;

9. Hotărăște că a fost încălcat articolul 6 alineat 3 litera c) din Convenție;

10. Hotărăște că nu a fost încălcat articolul 8 din Convenție;

11. Hotărăște:

a) că statul trebuie să plătească reclamantului, în trei luni de la data la care decizia va deveni definitivă, conform articolului 44 alineat 2 din Convenție, sumele următoare, transformate în lei românești (ROL), conform ratei de schimb aplicabile la data efectuării plății;

i) 40.000 EUR (patruzeci mii euro) cu titlu de prejudiciu material și moral;

ii) 6.000 EUR (șase mii euro) pentru taxe și cheltuieli, plus orice sumă datorată cu titlu de impozit.

b) de la data expirării termenului acordat în vederea efectuării plății până la data virării sumelor menționate, acestea vor fi majorate cu o dobândă egală celei practicate de Banca Centrală Europeană pentru împrumutul marginal, majorată cu trei procente.

12. Respinge restul pretențiilor formulate de reclamant cu titlu de satisfacție echitabilă.

Redactată în franceză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul pentru Drepturile Omului, Strasbourg, 3 iunie 2003.

S.DOLLE

J.-P. COSTA

Grefier

Preşedinte